

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Petr Mika

**Vývoj právní úpravy oddlužení a jeho socioekonomické determinanty
v České republice**

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vývoj právní úpravy oddlužení a jeho socioekonomické determinanty v České republice“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 119836 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 22. 2. 2023

.....

Petr Mika

Tímto bych rád poděkoval JUDr. Renátě Šínové, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce, za cenné rady a připomínky, které mi vždy rychle a ochotně poskytla. Taktéž bych chtěl poděkovat JUDr. Marku Jurášovi, Ph.D. za odbornou pomoc při výběru tématu a zadávání práce. V neposlední řadě bych rád poděkoval JUDr. Ing. Zdeňku Strnadovi, Ph.D., MPA za vstřícnost a ochotu při konzultacích práce.

Seznam zkratek

ř.z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
Z.z.	Zbierka zákonov SR
ZKV	Zákon č. 61/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v upřesněném znění nebo dle textu, jinak ve znění pozdějších předpisů.
IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v upřesněném znění nebo dle textu, jinak ve znění pozdějších předpisů.
OSŘ 1950	Zákon č. 142/1950 Sb., o konaní v občianskych súdnych veciach (občiansky súdny poriadok), ve znění pozdějších předpisů.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
EŘ	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
PO	Právnícká osoba
FO	Fyzická osoba
Ust.	Ustanovení
ČR	Česká republika
PSP	Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR
MS ČR	Ministerstvo spravedlnosti ČR
IR	Insolvenční rejstřík
ISpr	Insolvenční správce
IŘ	Insolvenční řízení
IN	Insolvenční návrh
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
SJM	Společné jmění manželů
DPH	Daň z přidané hodnoty

Obsah

1 Úvod	8
2 Vznik a rozvoj úpadkového práva v Čechách.....	11
2.1 Původní úpadkové úpravy	11
2.2 Změny související s první světovou válkou a jejími následky	12
2.3 Změny v souvislosti s druhou světovou válkou a rozvojem socialismu	13
3 Zákon o konkursu a vyrovnání	14
3.1 Počátky ZKV	14
3.2 Neúspěšné snahy o uvedení vyrovnání v život.....	15
3.2.1 Novela ZKV z roku 1993	15
3.2.2 Novela ZKV z roku 1996	16
3.2.3 Mezitímní úpravy 1997-1998	16
3.2.4 Novelu ZKV z roku 2000	17
3.2.5 Evidence úpadců	19
3.3 Závěr k ZKV.....	20
4 Insolvenční zákon	21
4.1 Vládní návrh	21
4.1.1 Insolvenční rejstřík.....	24
4.1.2 Úprava ISpr.....	25
4.2 Technická novela	25
4.3 Protikrizová novela	26
4.4 Zásah ÚS	27
4.5 Protišikanózní novela.....	28
4.6 Revizní novela	29
4.6.1 Změny mimo úpravu oddlužení	30
4.6.2 Změny v úpravě oddlužení	31
4.6.3 Závěr k revizní novele.....	34

4.7 Akreditační novela	34
4.7.1 Změny související s ISpr	34
4.7.2 Způsobilost k sepisu a zastupování při podání IN	35
4.7.3 Protišikanózní úprava akreditační novely	36
4.7.4 Závěr k akreditační novele	36
4.8 Oddlužovací novela	37
4.8.1 Změny mimo úpravu oddlužení	38
4.8.2 Úprava podmínek splnění oddlužení	38
4.8.3 Způsoby oddlužení	39
4.8.4 Podmínky povolení oddlužení a snížení splátek	39
4.8.5 Zefektivnění sepisu a podávání návrhu na povolení oddlužení	40
4.8.6 Změna doby trvání oddlužení	41
4.8.7 Oddlužení FO podnikatelů	42
4.8.8 Ostatní úpravy oddlužení	42
4.8.9 Závěr k oddlužovací novele	42
4.9 Covidové novely	43
4.10 Zhodnocení platné právní úpravy	44
5 De lege ferenda	46
5.1 Chystané úpravy	46
5.1.1 Zamýšlené provedení evropské směrnice a přílepy	46
5.1.2 Skutečné provedení evropské směrnice	47
5.2 Budoucí vývoj	47
5.2.1 Úpravy IZ?	48
5.2.2 Úpravy EŘ?	48
5.2.3 Závěr k budoucímu vývoji, další vhodné úpravy	49
6 Závěr	51
Bibliografie	53

Legislativa a související dokumenty.....	53
Komentáře.....	56
Judikatura.....	56
Odborná literatura.....	56
Články, webové a ostatní zdroje.....	57
Abstrakt.....	61
Abstrakt.....	62
Klíčová slova.....	63
Keywords.....	64

1 Úvod

Právní úprava oddlužení, jak ji zná IZ v účinném znění, je již na první pohled prodlužnický orientovaná a v procesu oddlužení dochází k výraznému prolomení základní zásady soukromého práva *pacta sunt servanda*. Současná úprava umožňuje zbavit se dluhů i dlužníkům s nízkými příjmy a vysokými dluhy. Po dlužnících se nepožaduje poměrné či přiměřené uspokojení pohledávek, ale pouze jejich veškeré úsilí, které po nich lze spravedlivě požadovat směřující k co nejvyššímu uspokojení věřitelů. Jedinými vstupními korektivy jsou především vůle dlužníka svůj úpadek řešit a povinnost být schopen při plnění oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty uhradit alespoň dvojnásobek částky připadající na náhradu nákladů ISpr. Dlužník tedy po vypočtení nezabavitelné částky dle zvláštních předpisů musí být schopen hradit alespoň částku ve výši 2x 1.089,- Kč, tj. částku ve výši 2.178,- Kč. Nejedná se tedy o nijak přemrštěné požadavky, z čehož vychází úvodní premisa. Při možnosti plnění alespoň takovéto částky po dobu oddlužení, 5 let, resp. alespoň po dobu 12 měsíců,¹ i v případě kdy není žádná majetková podstata ke zpeněžení, bude dlužníku insolvenčním soudem oddlužení s nejvyšší pravděpodobností povoleno a následně, pokud nebude zrušeno, i schváleno. Po schválení oddlužení následně dlužník bude zásadně osvobozen od placení dosud neuhrazených pohledávek.

Záměrem práce je analyzovat minulou, porevoluční právní úpravu oddlužení na území ČR a její vývoj k dnešní podobě. Zjistit, jakými průběžnými úpravami a prostředky zákonodárce dospěl k současnému znění této stěžejní právní úpravy. Zároveň si autor vytyčuje za cíl zjistit determinanty vzniku insolvenčního práva jako takového, a především vzniku a vývoje současné úpravy oddlužení. Obdobně je cílem zjistit společný determinant změn provedených zákonodárcem v úpadkovém právu. Následně je cílem autora zaujmout s přihlédnutím k názorům odborné veřejnosti k současné úpravě stanovisko a syntézou *lege lata* a *lege praeterita* zaujmout stanovisko k možnému vývoji právní úpravy oddlužení *de lege ferenda*.

Autorovi není známa publikace, která by uceleně mapovala porevoluční vývoj právní úpravy oddlužování především spotřebitelů, s přihlédnutím k socioekonomickým determinantům postupného vývoje. Zjištěna byla literatura, která se buďto věnuje vývoji právní úpravy pouze zkratkovitě především s cílem popsat úpravu současnou, případně literatura vztahující se k určité dílčí oblasti určité změny úpravy. Tato práce má tedy potenciál zaujmout

¹ Návrh na povolení oddlužení požaduje jako svou součást výhled příjmů dlužníka na období 12 měsíců od podání návrhu. Obdobně i doložení příjmů za posledních 12 měsíců.

tuto mezeru a poskytnout případným čtenářům přehlednou linii vývoje sanace FO s jejími determinanty.

Rozsah tématu odůvodňuje i množství užitých zdrojů. Práce pro svůj postup využívá především zdroje legislativní, tj. zákony a důvodové zprávy, neboť důvod přijetí určité úpravy je často uveden buďto přímo v předpisu samotném nebo častěji v důvodové zprávě k tomuto předpisu. Pro zjištění skutečných reálií vedoucích zákonodárce k přijetí jednotlivých úprav a dobových názorů odborné veřejnosti na dané téma je využíváno především zdrojů časopiseckých, judikatorních a případně komentářové literatury k ucelení zjištěných informací. Dalšími významnými zdroji jsou statistiky poskytující pohled na využívání jednotlivých institutů dlužníky v číslech. V neposlední řadě práce využívá pro své zjištění odborné literatury prezentované v monografiích v závěru uvedených.

Práce využívá ve svém výkladu několika výkladových metod, především výkladu subjektivně-historického, teleologického, spolu s přiměřeným užitím výkladu systematického. Okrajově je zároveň využita metoda Law & Economics, v souladu se kterou, jsou vedeny polemiky a maiori (ekonomie) ad minus (právo). Uvedené metody jsou užity především k analýze jednotlivých dílčích novel, případně návrhů zákonů, prostředí a podmínek jejich vzniku a následné syntéze sebraných informací do textu práce. Práce tedy ve velké části využívá především deskripci k popisu historického vývoje.

Autor v práci zkoumá odpověď na otázku, jaké jsou materiální prameny právní úpravy, dílčích a historických předpisů, jaký je společný socioekonomický determinant těchto úprav, kdy a k jakým změnám v oddlužení došlo a nakonec, zda měla na vývoj oddlužení vliv covidová pandemie.

Práce mimo úvodu a závěru obsahuje 4 kapitoly, a to s přihlédnutím k důležitým historickým milníkům, tj. předpisům upravujícím uvedenou problematiku. Kapitola 2. provádí stručný historický exkurz, jak a kdy vzniklo na území ČR úpadkové právo. Následně pokazuje na neexistující úpravu sanace dluhů FO od roku 1950 do roku 1991, tj. roku počátku účinnosti ZKV. Kapitola 3. následně navazuje obdobím účinnosti ZKV. V této kapitole jsou rozebrány nedostatky úpravy vyrovnání a dílčí změny provedené na této úpravě za dobu účinnosti předpisu. Kapitola 4. tvoří reálie související se vznikem a průběžnými změnami současně nejfrekventovanějšího způsobu řešení úpadku, kterým je oddlužení. Tato kapitola zároveň provádí souvisejícími úpravami IZ. Kapitola 5. následně poukazuje na možný budoucí vývoj právní úpravy, jak již nastínil historický i současný zákonodárce. Dalším tématem této poslední kapitoly je na základě syntézy lege lata a lege praeterita zaujmout stanovisko k možným krokům legislativy de lege ferenda.

Cílem práce je tedy především deskripce průběžného vývoje právní úpravy sanace dluhů na území ČR s přihlédnutím k jejich socioekonomickým determinantům. Na základě této deskripce procesu následně autor zaujímá v závěrečné části práce stanovisko, jak hodnotí proces zákonodárce a jaké úpravy by do budoucna doporučoval. Možnosti dalšího výzkumu následně autor spatřuje především v oblasti odborných skupin působících při PSP, které by se měly dále zabývat především příčinami současného problému s předlužením společnosti a jak tento řešit.

2 Vznik a rozvoj úpadkového práva v Čechách

Vzhledem k historické provázanosti konkursu a vyrovnání, resp. dalších navazujících sanačních způsobů řešení úpadku dlužníka a skutečnosti, že sanační řešení úpadku je historicky mladším způsobem, je nutné v rámci historického exkurzu sledovat především úpravu konkursu jako likvidačního řešení úpadku dlužníka. Úprava sanačních prostředků vznikla na základě nedostatků likvidačních, tedy, že tyto již nebyly schopny plnit veškeré potřeby dlužníků a věřitelů v daném období. Vznik možnosti osvobodit dlužníka od placení dosud neuhrazených pohledávek, vždy určité poměrné části, byla nutná pro efektivní fungování moderních ekonomik.

2.1 Původní úpadkové úpravy

Úpadkové právo na území dnešní České republiky má bohatou historii. Jednou z prvních úpadkových úprav byla ustanovení Obnoveného zřízení zemského z roku 1627 (dále jen „OZZ“). Tato úprava nebyla nikterak komplexním řešením, sloužila především k řešení dluhů české šlechty, lze ji však považovat za první koncepční úpravu úpadkového, resp. konkursního, práva u nás. Její potřeba vznikla v době velkého nárustu cenové hladiny a státního bankrotu, který v roce 1623 postihl České země.² Úprava OZZ a následných doplňujících předpisů³ měla působnost v rámci zemského práva, v podrobnostech byla dále upravena jednotlivými městskými právními úpravami.⁴

První právní úpravou řešící úpadek dlužníka obecně, byl konkursní řád Josefa II. z roku 1781. Tento konkursní řád odstranil dualismus práva zemského a městského. Znal pouze likvidační způsob řešení úpadku, konkurs. Velkým problémem Josefinského konkursu byla jeho zdlouhavost a nákladnost.⁵ Josefinská právní úprava tomuto navzdory obstála až do vydání zákona č. 97/1862 ř.z. o vyrovnacím řízení pro případ zastavení platů,⁶ který do tehdejší úpravy začlenil institut vyrovnání,⁷ tj. jedna z prvních známek sanačního řešení úpadku dlužníka v Českých zemích. Vyrovnání se vztahovalo pouze na úzký okruh osob

² V podrobnostech viz KOSTLÁN, Antonín. „Cenová revoluce“ a její odraz v hospodářském vývoji Čech. In: *Folia historica Bohemica 11*. Praha: Ústav československých a světových dějin ČSAV, 1987, s. 161-212. a OLIVA, Otto. *Finanční politika v Čechách po Bílé hoře do kalady r. 1623*. Praha: Český čtenář, 1925, 17(3), 119 s. Český čtenář.

³ Především Deklaratoria nebo Novelly z roku 1640.

⁴ V podrobnostech URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960, 74 s. Rozpravy Československé akademie věd. Řada společenských věd roč. 70, seš. 4. Studie.

⁵ V podrobnostech ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947.

⁶ Ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Tehdy narovnání, později byla změněna terminologie z důvodu snadné záměny s obecným důvodem zániku závazku (*transactio*), z důvodu přehlednosti je užito jednotně označení vyrovnání.

a právní úprava byla nevýhodná ani pro dlužníky, ani pro věřitele. Tato úprava vyrovnání měla mnoho vad, a proto nebyla příliš využívána.⁸

V důsledku výše uvedeného nezdaru byla do následné právní úpravy, Řádu konkursního č. 1/1869 ř.z., přejata pouze úprava nuceného vyrovnání, jež stanoví závaznost vyrovnání i pro věřitele, kteří hlasovali proti jeho přijetí.⁹ Hlavní přínos rakouského konkursního řádu č. 1/1869 ř.z. lze spatřit především v zavedení právních zásad jako principu univerzality nebo zásady *par conditio creditorum*¹⁰, dále implementace institutu přihlášek pohledávek namísto dřívějších žalob, obligátního věřitelského výboru, či ediční a informační povinnosti dlužníka.¹¹

2.2 Změny související s první světovou válkou a jejími následky

Začátek první světové války akceleroval již připravovanou revizi úpadkového práva. Císařským nařízením č. 337/1914 ř.z., řádem konkursním, vyrovnacím a odpůřcím¹² byla z větší části přejata předchozí konkursní, ale především byla zavedena nová, po belgickém vzoru přepracovaná, úprava vyrovnání. Válka způsobila velké části společnosti existenční problémy, nově vzniklé mimokonkursní vyrovnání řešilo spolu s dalšími krizovými mechanismy¹³ nenadálou situaci mnoha dlužníků. Tato krizová válečná úprava svou kvalitou pomohla tehdejší společnosti vyrovnat se s nepříznivou ekonomickou situací.

Válečná úprava úpadkového práva obstála bez větších úprav i v poválečných letech v nově vzniklém Československu.¹⁴ Přejatá právní úprava byla následně substituována v částečně pozměněné podobě zákonem č. 64/1931 Sb., československým řádem konkursním, vyrovnacím a odpůřcím.¹⁵ Tato úprava byla na rozdíl od předchozí platná pro celé území Československa. Jednou z největších inovací byla oproti předchozí úpravě navýšená ochrana věřitelů ve vyrovnacím řízení, a tedy i jeho praktičtější využití.

Dříve než došlo k výše uvedené substituci, musela být přejatá právní úprava zásadně novelizována, neboť následkem měnové krize, tj. především vysoké inflace, bylo nutno změnit

⁸ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůřčí řády*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, 1. Právnická knihovna.

⁹ § 207 zákona č. 1/1869 ř.z., jímž se zavádí řád konkursní, v původním znění.

¹⁰ Zásada rovného poměrného uspokojování věřitelů.

¹¹ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. *Právní forum* [online]. 2009, 6(4) [cit. 2022-12-06]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvenčních-řízení>

¹² Ve znění pozdějších předpisů.

¹³ Především zavedený dozor nad podniky, viz Císařské nařízení č. 247/1914 ř.z., o zavedení obchodního dozoru, v původním znění, který odsunul plnění dluhů věřitelům na pozadí za udržení životaschopnosti podniku, věřitelům byl vyplácen pouze zisk, který nebyl zapotřebí k udržení podniku a obživu podnikatelovi rodiny.

¹⁴ V Československu byla právní úprava nejprve přejata recepčním zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „ČSRK“)

požadované částky pro přípustnost využití těchto institutů tak, aby odpovídali nové cenové hladině.¹⁶ Vlivem státem nastolených opatření relativně stabilní válečná léta následoval velký nárůst IŘ,¹⁷ který vyústil až v tzv. Velkou hospodářskou krizi v roce 1929,¹⁸ tato situace nakonec vyústila v druhou světovou válku.

2.3 Změny v souvislosti s druhou světovou válkou a rozvojem socialismu

Druhá světová válka, ať už období Druhé republiky či Protektorátu Čechy a Morava nepřineslo velké změny do systému úpadkového práva, kromě německé jurisdikce nad úpadky německých obyvatel. Důsledkem řízeného hospodářství¹⁹ a válečné konjunktury v Česku panoval klesající trend v počtu úpadků.

Poválečný vývoj neznamenal v úpadkovém právu příznivý vývoj, když vlivem centrálně plánovaného hospodářství a faktické neexistenci tržní ekonomiky v podstatě přestalo existovat. Občanský soudní řád z roku 1950 ve svých ustanoveních §§ 570 až 605 znal pouze exekuční likvidaci, která nenašla výrazného uplatnění kvůli zestátnění velké části společností a minimalizaci soukromého podnikání.²⁰ V obdobném duchu jako OSŘ 1950 navázal OSŘ, který znal do vydání ZKV v ustanoveních §§ 352 až 354 likvidaci majetku. Rozsah této úpravy vypovídá o její využitelnosti. Využívána byla spíše výjimečně pro případy s cizím prvkem. Úpadkové právo, které po druhé světové válce de facto neexistovalo, zaznamenalo posun až vydáním ZKV v roce 1991. Období vydání ZKV nazývá Smolík²¹ renesancí úpadkového práva.

¹⁶ Zákon č. 190/1922 Sb., kterým se mění některá ustanovení konkursního a vyrovnávacího řádu, císařského nařízení ze dne 10. prosince 1914, č. 337 ř.z., ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ Dříve úpadkové řízení, v textu užíváno ve významu synonym.

¹⁸ Nárůst u vyrovnání se pohyboval až o více jak 400% ročně, viz *Statistika soudnictví civilního z Čech, Moravy a Slezska za r. 1922-1926, ze Slovenska a Podkarpatské Rusi za r. 1925-26*. Praha: Státní úřad statistický, 1929. Československá statistika. a *Statistika soudnictví civilního za léta 1927-1931*. Praha: Státní úřad statistický, 1935. Československá statistika.

¹⁹ Vládní nařízení č. 168/1939 Sb., o organické výstavbě hospodářství, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ PRAVEC, Josef. Převrat, který nebyl převratem. Únor 1948 jen potvrdil, že Češi už dávno patří na Východ. *Ekonom* [online]. 22.2.2018, 2018 [cit. 2022-12-07]. Dostupné z <https://ekonom.cz/c1-66056600-unor-1948-prevrat-ktery-vlastne-zadnym-prevratem-nebyl>.

²¹ SMOLÍK, Petr. *Oddlužení v právním řádu ČR*. Praha: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-807-4006-173, Kapitola 4, odst. 3.

3 Zákon o konkursu a vyrovnání

Období po roce 1989 bylo tehdejší Československo časem velkých změn. Odbourání komunistického režimu a výrazného vlivu SSSR,²² především zpětnou transformací státní ekonomiky na tržní hospodářství způsobilo nutnost opětovného vzniku úpadkové úpravy. ZKV byl přijat v rámci procesu odstraňování legislativních překážek bránících tržnímu hospodářství. Historický zákonodárce na přelomu 80. a 90. let po dlouhém 40 úpadku právní vědy obecně²³ užil cestu nejmenšího odporu, a při tvorbě ZKV se výrazně inspiroval meziválečnou úpadkovou úpravou, tedy úpravou ČSŘK. Vyrovnání bylo v ZKV upraveno v §§ 46-66 ZKV, přičemž v rámci úpravy konkursu existovala navíc úprava nuceného vyrovnání v §§ 34-43 ZKV.

3.1 Počátky ZKV

Tento způsob úpravy úpadkového práva zdá se z dnešního pohledu poněkud nešťastným, avšak v té době jediným možným. Přijaté znění nerespektovalo ekonomickou situaci v 90. letech. Původní předpis, tedy ČSŘK, byl postaven především na konkursy a vyrovnání malých podnikatelů nebo společností. Privatizace vnesla do soukromých rukou velké množství především středních a velkých podniků, které nebyly často schopny unést tíhu konkurenčního prostředí, značně se zadlužovali, což nevyhnutelně vedlo až k jejich úpadku. Další enormní změnou oproti meziválečnému období, kdy byl precizován vzor přijaté úpravy, tvořila mnohost věřitelů. ZKV v původním znění se s danou situací nedokázal vypořádat, což vedlo k jeho četným novelizacím, které v mnoha ohledech nevedly ke kýženému výsledku, především v oblasti sanace dluhů.

Nedostatečnosti přijaté úpravy v ZKV si však byl vědom i historický zákonodárce, když v důvodové zprávě k ZKV uvedl: „...*Navrhovanou úpravu konkursního a vyrovnacího řízení je třeba považovat za přechodnou v etapě přechodu od administrativně direktivního systému hospodaření k tržní ekonomice...*“²⁴

Vyrovnání dle ZKV nebylo pro větší podnikatele vhodným prostředkem. Stejně tak nebyla vhodná úprava vyrovnání ani konkursu dle ZKV pro dlužníky nepodnikatele, tedy převážně FO spotřebitele.²⁵ V obou nastíněných případech konkurs neposkytl možnost

²² Svaz sovětských socialistických republik. (dále jen „SSSR“)

²³ PERINGER, Marek. *Právní věda (1948-1989)*. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr Bc. Jaromír Tauchen, Ph.D., LL.M. Eur.Int., Závěr.

²⁴ *Vládní návrh zákona o konkursním a vyrovnacím řízení: Důvodová zpráva*. Praha: Vláda České a Slovenské Federativní republiky, 1991, ročník 1991, číslo 675/0. (dále jen „návrh ZKV“)

²⁵ Později se ukázalo, že úprava vyrovnání v ZKV, jako jediné dostupné sanační řešení úpadku, byla pro všechny zcela nevhodná a nedostatečná.

sanace dluhů, na jejichž úhradu nepostačil majetek osob, PO tedy nutně skončila v likvidaci, zanikla její existence, a FO se dostala do tzv. dluhové pasti. Pro oba vymezené typy dlužníků by bylo vhodné sanační řešení úpadku. Vyrovnaní upravené v ZKV zde nenabízelo řešení. Jeho širokému uplatnění bránil především velmi široký okruh pozitivních i negativních podmínek povolení, resp. potvrzení vyrovnaní. Takovýmto předpokladem byla např. původně požadovaná vysoká hranice uspokojení nezajištěných věřitelů,²⁶ potřeba zajištění určitých typů pohledávek nebo potřeba souhlasu věřitelů v rámci vyrovnacího jednání s navrženým způsobem vyrovnaní. Povinné zajištění přednostních pohledávek²⁷ nebo jejich plné uspokojení před potvrzením vyrovnaní mohlo být největší překážkou. Dlužník, který je již v úpadku a jeho příjmy nejsou dostačující k plné úhradě všech pohledávek, již v této situaci mohl velmi těžko hledat požadované zajištění, případně financování přednostních pohledávek, tak, aby mu mohl být neuhrazený zbytek pohledávek odpuštěn. Praktickou nepoužitelnost úpravy vyrovnaní obsažené v ZKV nám dokládají statistická data. Za dobu účinnosti ZKV, tedy od roku 1991 do roku 2007, bylo úspěšně dokončeno 49 vyrovnaní.²⁸

3.2 Neúspěšné snahy o uvedení vyrovnaní v život

Absence předchozí aplikační, soudní i legislativní praxe rezultovala v nedostacích ZKV. Zákonodárce, si této nedostatečnosti byl vědom a považoval úpravu úpadkového práva v ZKV již v době jeho vydání za dočasnou a hodnou velkých úprav v návaznosti na budoucí vývoj a rozvoj tržní ekonomiky. Úpravám vyrovnaní se však zákonodárce věnoval pouze okrajově, většina novel provedených a popsanych níže se téměř výhradně věnovala obecnému vedení IŘ a konkursu jako primárnímu způsobu řešení úpadku. Tyto úpravy měli vliv i na úpravu vyrovnaní, neboť bez precizovaných obecných ustanovení by její využitelnost byla nulová.

3.2.1 Novela ZKV z roku 1993

První změnu zaznamenal ZKV v roce 1993.²⁹ 1. novelou byl do úpadkového práva zařazen institut ochranných lhůt, povinnost ustavení věřitelského výboru, pokud má dlužník více jak 15 věřitelů a opatření související s privatizací.

Ochranné lhůty zajistily lepší propojení likvidačního a sanačního řešení úpadku, když pokud byl podán věřitelský návrh na prohlášení konkursu, mohl dlužník po svém návrhu,

²⁶ Min. 45%.

²⁷ Dle ust. § 54 ZKV především pracovní nároky a pohledávky za podstatou.

²⁸ *STATISTICKÝ PŘEHLED SOUDNÍCH AGEND: první část [online]*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020, 2019 [cit. 2022-12-12]. Dostupné z: <https://eslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

²⁹ Zákon č. 122/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnaní, v původním znění. (dále jen „1. novela“)

získat čas pro podání vlastního IN spojeného s návrhem na povolení vyrovnání. Tímto způsobem mohly být ochráněny zájmy dlužníka ve zvolení výhodnějšího způsobu řešení úpadku. Dlužníkovi se také poskytla potřebná doba pro možnost zvrácení úpadku a zavedení konsolidační mechanismů. Úprava ochranných lhůt však měla za cíl především ochránit státní podniky a poskytnout potřebný čas k provedení privatizace, resp. aby byl trvale vyřešen stav, kdy dle zákona č. 471/1992 Sb.,³⁰ nemohl soud prohlásit konkurs z jiného důvodu než pro předlužení dlužníka. Dalším přínosem 1. novely bylo zavedení speciální ochranné lhůty pro podnikatele v zemědělství.

3.2.2 Novela ZKV z roku 1996

Novela 1996³¹ byla druhou větší úpravou ZKV. Většina úprav se však týkala obecného vedení řízení, především novela 1996 působila v rovině obecné optimalizace a harmonizace soukromého práva, neboť nepůsobila pouze na ZKV.

Pokud jde o ZKV a vlivu na vyrovnání, přinesla tato novela dnes již klasický institut povinnosti dlužníka podat na sebe IN, když se nachází v úpadku. Tato úprava zakotvena v § 68a ZKV konkrétně spojovala povinnost podání IN s předlužením úpadce. Další novinkou z roku 1996 byla povinnost doložit spolu s IN seznam majetku, závazků, dlužníků a věřitelů dlužníka, s uvedením informací o splatnosti a ostatních informací o těchto osobách. Tuto povinnost stanovil přepracovaný § 4 ZKV ve znění novely 1996. Dále byla precizována úprava ochranných lhůt, rozšířen a upřesněn výčet pohledávek za podstatou, a nakonec byl zrušen § 67 prozatímně upravující vztah ZKV k privatizaci. Ust. § 68 ZKV upravující vztah uplatněných nároků k nárokům restitučním však bylo v ZKV ponecháno.

3.2.3 Mezitímní úpravy 1997-1998

V roce 1997 bylo souvisejícím předpisem³² z důvodu obecných problémů určování obvyklé ceny majetku při jeho prodeji dle ust. § 18 ZKV ve znění novely 1996 upraveno toto ustanovení, když do něho místo určování ceny obvyklé bylo zavedeno určování ceny dle tohoto zvláštního předpisu.

Zákon č. 12/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v původním znění, do ZKV mimo jiné doplnil možnost přihlášení pohledávek

³⁰ Zákon č. 471/1992 Sb., o dočasném omezení postupu podle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ Zákon č. 94/1996 Sb., kterým se mění a doplňují zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v původním znění. (dále jen „novela 1996“)

³² Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), v původním znění.

vázajících se na podmínku a také tímto předpisem byla vypuštěna krátce zakotvená povinnost podat IN v případě předlužení v § 68a.

3.2.4 Novely ZKV z roku 2000

S přelomem milénia se začala naplno projevovat porevoluční změna společenských poměrů, která tehdy vyústila v období velkých legislativních změn především v oblasti veřejné správy a veřejného práva, s nutnými projevy do práva soukromého, neboť tyto nelze oddělit.

Zákonem č. 27/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, v původním znění, byla zakotvena do ust. § 27 odst. 1 ZKV úprava veřejné dražby. Nově se postupovalo, namísto dřívější úpravy výkonu rozhodnutí dle OSŘ, dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů. Tato úprava umožnila zefektivnit především průběh konkursního řízení, kdy výše uvedená úprava byla celistvou, aktuální a transparentnější úpravou prodeje majetku dlužníků.

Přednější novela 2000³³ mimo dalších úprav změnila s více jak ročním zpožděním terminologii týkající se SJM. Tehdejší bezpodílové společenství manželů bylo již v druhé polovině roku 1998 přeměněno a přepracováno na současně využívaný institut SJM.

Novela 2000 měla však jedno velké poselství, které se osvědčilo a tento princip je využíván i v současném IZ. Jedná se o značné odbřemenění insolvenčních soudů, kdy velkou část pravomocí vzhledem k průběhu řízení přecházejí na ISpr.³⁴ Důsledkem novely 2000 bylo tedy, jak předvídal návrh 1999,³⁵ výrazné snížení nákladů státu na vedení především konkursních řízení a tyto náklady byly přeneseny k tíži dlužníků samých. Návrh 1999 k tomuto uvádí: „...*Nadále je zcela neudržitelné, aby rostoucí počet konkursních řízení stále financoval státní rozpočet a proto se přenáší významná tíže nákladů spojených s konkursem prostřednictvím správce na konkursní podstatu tj. na dlužníky samé. [...] Konkursní řízení se současně zbavuje své formality a soudům se doslova "rozvazují" ruce k tomu, aby konkurs a vyrovnání mohly skutečně působit výchovně a umožnily výrazným způsobem změnit současné nezdravé podnikatelské klima. Novela snižuje výdaje ze státního rozpočtu.*“³⁶

Důležitou změnou bylo dále zavedení institutu předběžného správce, který mohl ihned po zahájení IŘ a jmenování soudem činit kroky především pro zjištění a zajištění dlužníkov

³³ Zákon č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, v původním znění. (dále jen „novela 2000“)

³⁴ Dle ZKV správce konkursní podstaty, vyrovnací správce, atd., v textu užíváno ve významu synonym.

³⁵ *Návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů: Důvodová zpráva.* Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 1993, ročník 1999, číslo 219/0. (dále jen „návrh 1999“)

³⁶ Tamtéž, Obecná část in fine.

majetku a přezkoumání dlužníkovy účetnictví. Tento institut má větší uplatnění v rámci konkursního řízení nežli u vyrovnání. Dále v ust. § 9d ZKV ve znění novely 2000 specifikována povinnost určitých osob a veřejných institucí poskytnout správci potřebnou součinnost.

Po výše uvedeném vypuštění institutu povinného IN se tento navrátil, avšak na počátek samotného ZKV, tedy do § 3 ZKV ve znění novely 2000. Úprava novely 2000 o této povinnosti FO nehovoří, na rozdíl předchozí úpravy pouze v souvislosti s předlužením úpadce, avšak i v případě jiného důvodu úpadku. Pokud se jedná o PO v likvidaci, zde se vrací povinnost podat IN pouze pro případ předlužení. Následující ustanovení dále zavádí termín osvědčení úpadku, kdy je tímto označením nově pojmenována povinnost dlužníka sdělit v insolvenčním návrhu své věřitele i s potřebnými informacemi o předmětných pohledávkách, resp. dlužích. Nový termín je oproti předchozí povinnosti širší, zahrnuje i povinnost písemně výslovně prohlásit úplnost a správnost doložených seznamů majetku a závazků.

V rámci úpravy vyrovnání novelou 2000 zahájil zákonodárce proces postupného ulevování dlužníkům v rámci sanačních řešení úpadku. Tento trend celosvětově souvisí s rozvojem tržní ekonomiky, přičemž zákonodárce se většinou pokouší vyvážit práva a povinnosti na straně dlužníků a věřitelů, avšak mnohdy se jeho postup vymyká rozumnému uvažování (viz níže).

Tvorbu návrhu novely 2000 ovlivnily diskuse o nefunkčnosti právní úpravy vyrovnání, když nebyla dosud téměř využívána. Dle statistických dat bylo před návrhem 1999 vyřízeno celkem 21 vyrovnání dle ZKV, tj. cca 2,5 úspěšných vyrovnání ročně. Poslankyně Eva Dundáčková, uvedená autorka návrhu 1999, vedla při tvorbě návrhu 1999 tuto neblahou statistiku v patrnost. V důvodové zprávě, která je součástí návrhu 1999, uvádí u komentáře ke změně minimální přípustné hranice nuceného vyrovnání v ust. § 40 ZKV ve znění před novelou 2000: „*Novela snižuje částku, kterou by konkursní věřitelé [...] měli [...] dostat [...], aby bylo nucené vyrovnání jako jedna z variant ukončení konkursu vůbec zpřístupněno úpadcům. V současné době není drtivá většina úpadců schopna splnit ani zákonem požadovaných 33 %, institut nuceného vyrovnání tak nebyl využíván.*“³⁷ Obdobně autorka návrhu 1999 uvádí v komentáři ke změně hranice u vyrovnání samotného, tedy u změny ust. § 50 ZKV ve znění před novelou 2000.³⁸

³⁷ Tamtéž, Zvláštní část, komentář k bodu 70.

³⁸ Tamtéž, Zvláštní část, komentář k bodu 76.

Úpravou ust. § 40 ZKV, byla snížena hranice pro možnost využití tohoto institutu. Původní hranice splacení alespoň 1/3 pohledávek věřitelů druhé třídy³⁹ do 1 rok upod hrozbou zamítnutí návrhu na potvrzení nuceného vyrovnání, byla snížena na 15% výše těchto pohledávek. Obdobný trend zákonodárce nastavil v rámci vyrovnání samotného. Návrh na povolení vyrovnání soud nemohl potvrdit, pokud v něm nebyla zajištěna úhrada alespoň 30% výše přednostních pohledávek do 2 let od podání návrhu na povolení vyrovnání. Původní hranice přitom činila částku ve výši 45% přednostních pohledávek.

Snížení potřebné minimální hranice pro potvrzení vyrovnání mělo pozitivní důsledky v počtu nápadů na soud, v dlouhodobějším měřítku i v počtu vyřízených vyrovnání, když se hodnoty oproti původním zvýšili téměř na dvojnásobek. V souhrnném měřítku se však stále nedalo hovořit o funkční právní úpravě, která by měla nějaký skutečný přínos především pro zadávající se české spotřebitele, neboť množství vyřízených věcí se stále pohybovalo v zanedbatelných hodnotách.⁴⁰⁴¹

Zákonem č. 370/2000 Sb.,⁴² byla dále přidána do ust. § 63 ZKV věta „*Ve stejný okamžik zaniká v plném rozsahu povinnost dlužníka plnit závazky vůči věřitelům, kteří nepřihlásili své pohledávky podle § 56 odst. 1 nebo § 58 odst. 1.*“⁴³ Uvedenou větou se z vyrovnání stal vskutku čistý sanační způsob řešení úpadku, když po právní moci potvrzení vyrovnání zanikla povinnost dlužníka k plnění nejen nesplacených částí pohledávek zahrnutých ve vyrovnání, ale i ostatních, které nebyly řádně přihlášeny.

3.2.5 Evidence úpadců

Rok 2000 byl přelomový pro úpadkové právo také ve vzniku evidence úpadců. Nejednalo se o propracovaný centralizovaný systém MS ČR, který by sloužil k evidenci dlužníků, tak, jak jej známe z dnešního IR, jenž je ukotven přímo v IZ. Evidence úpadců byla aplikací vyvinutou společností Corpus Solutions a.s. dle zadání MS ČR, který byl doplňkem k již od roku 1997 fungujícímu elektronickému obchodnímu rejstříku. Tato aplikace sloužila

³⁹ Ust. § 32 odst. 4 ZKV ve znění novely 2000.

⁴⁰ Celkový počet vyřízených vyrovnání se tak zvýšil po účinnosti novely 2000 do konce účinnosti ZKV v průměru na 5,6 vyřízených vyrovnání ročně.

⁴¹ *STATISTICKÝ PŘEHLED SOUDNÍCH AGEND: první část [online]*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 1999, **1999** [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> v porovnání s *STATISTICKÝ PŘEHLED SOUDNÍCH AGEND: první část [online]*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2001, **2001** [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

⁴² Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdější předpisů, v původním znění.

⁴³ Tamtéž, Část šestá, bod 11.

jako elektronická nástěnka pro insolvenční soudy. Tyto měli dle pokynu tehdejšího ministra Otakara Motejla povinnost informace zveřejňované dle ZKV na úředních deskách uveřejňovat duplicitně i v rámci aplikace evidence úpadců.⁴⁴ Nedostatečné ukotvení existence evidence úpadců mohlo způsobit, že v evidenci zveřejněné informace byly v rozporu s informacemi na úředních deskách. Tehdy měly přednost informace zveřejněné dle ZKV na úředních deskách jednotlivých soudů. K těm však nebyl v době vzniku evidence úpadců vzdálený přístup. Nejednalo se tedy o ucelenou elektronickou databázi s právní závazností v podobě jako u IR, ale spíše o jakousi informativní nástěnku. Tuto tezi podporuje MS ČR, když uvádí přímo ve webové aplikaci: „*Údaje z evidence úpadců zpřístupňované prostřednictvím WWW serveru mají informativní charakter a nemají charakter úřední listiny.*“⁴⁵

Evidence úpadců začala fungovat v testovacím provozu od 1. 1. 2000, přičemž do ostrého provozu byla spuštěna 1. 3. 2000. Jednalo se bezesporu o velký posun v elektronizaci státní správy jako celku. Tato, i když poněkud vágní,⁴⁶ inovace umožnila všem ekonomickým subjektům snáze se informovat např. o solventnosti svých obchodních partnerů.

Úspěchy této nezávazné evidence zavdaly vzniku dnešního IR, který je plně ukotven v IZ. Dnešní podoba IR je skvělým projevem formální publicity, když zveřejněné informace jsou závazné, tak jak jsou zveřejněny v elektronické databázi, každý k nim má bezplatný přístup a není nutné je tedy nikde dále ověřovat.

3.3 Závěr k ZVK

ZKV jak jest uvedeno výše byl velkým pokrokem oproti předchozí úpravě. Obsaženou úpravu vyrovnání můžeme bohužel považovat za zcela nedostatečnou i po jejích mnohých úpravách. Za účinnosti ZKV neexistoval na území ČR fungující sanační způsob řešení úpadku, což opět dokládají uvedená statistická data. Velký posun ZKV zaznamenal v oblasti konkursu, obecných ustanovení a úpravy průběhu IŘ, kde se v mnohém IZ inspiroval.

Lze tedy uzavřít, že i přes nedostatečnost ZKV se stále jednalo o velký krok v oblasti českého úpadkového práva. Za dobu účinnosti ZKV nasbírala praxe i legislativci bezesporu velké množství zkušeností a informací, které byly následně promítnuty do tvorby IZ, který můžeme nesporně považovat za moderní úpadkovou úpravu.

⁴⁴ PETERKA, Jiří. EVIDENCE ÚPADCŮ. *Euro.cz* [online]. 2001, 24.7.2001, 2001 [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/clanky/evidence-upadcu-2-816171/>.

⁴⁵ JUSTICE.CZ: EVIDENCE UPADCU [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: https://upadci.justice.cz/s_provoz.php

⁴⁶ Vágnost autor spatřuje především v absenci zákonného ukotvení evidence. O evidenci např. nenajdeme zmínku ani v předpise, který k jejímu provoz vůbec zavádá, tedy v ZKV.

4 Insolvenční zákon

Nutnost tvorby nové moderní úpravy úpadkového práva zmiňoval již historický zákonodárce v návrhu ZKV. Již tehdy si odborná veřejnost byla vědoma nedostatečnosti právní úpravy obsažené v ZKV a poukazovala na její prozatímnost (viz výše). S přelomem milénia nešlo dále o obecnou diskusi a proces přípravy nového předpisu pro řešení úpadku započal v pravém slova smyslu. Nový předpis měl efektivně řešit úpadek všech částí společnosti, nikoli převážně podnikatelů, jak tomu bylo v rámci ZKV. Zároveň byla nová úprava zapotřebí v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004 a nutností transponovat do vnitrostátního práva komunitární předpisy.

Konkrétní paragrafované znění vzniklo v roce 2005 v podobě návrhu IZ.⁴⁷ Při tvorbě návrhu IZ byla výrazným inspiračním zdrojem úpadková právní úprava USA z roku 1978,⁴⁸ která vzhledem k velkému rozdílu právního i společenského prostředí byla upravena s přihlédnutím k německé právní úpravě,⁴⁹ přílehavější pro české právní prostředí. Dalším výrazným inspiračním zdrojem byla v té době nová slovenská úpadková úprava.⁵⁰

4.1 Vládní návrh

Návrh IZ ve své úpravě zakotvoval 3 způsoby řešení úpadku dlužníka. Pro podnikatele zde byla tradiční možnost prohlásit konkurs (§§ 244-315 IZ). Jako sanační způsob řešení úpadku zde byla reorganizace (§§ 316-364 IZ). Ta byla určena především pro větší podnikatele, kteří naplnili podmínky stanovené IZ pro přípustnost reorganizace. Třetím způsobem řešení úpadku, které návrh IZ znal, bylo oddlužení jako druhý sanační způsob řešení úpadku, který však ve znění návrhu IZ byl určen pouze pro nepodnikatele (§§ 389-418 IZ).

*„Oddlužení lze pracovně definovat jako řízení, jež umožňuje poctivému, avšak finančně neúspěšnému dlužníku, začít znovu s čistým štítem – tedy bez zátěže minulých dluhů, které vedly k jeho úpadku. Oddlužení lze nahlízet ekonomicky jako pobídku k efektivní míře ekonomické činnosti insolventního dlužníka.“*⁵¹ Převážným účelem oddlužení je tudíž dle návrhu IZ i stavu ekonomiky ČR eliminace šedé ekonomiky, tj. zatajování příjmů dlužníka před státem

⁴⁷ Vládní návrh zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2005, ročník 2005, 1120/0. (dále jen „návrh IZ“)

⁴⁸ The Bankruptcy Reform Act of 1978, ve znění pozdějších úprav.

⁴⁹ Insolvenzordnung z roku 1994, účinný od 1. 1. 1995, ve znění pozdějších předpisů, dostupné z: <https://dejure.org/gesetze/InsO>.

⁵⁰ Zákon č. 7/2005 Z.z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. *Právní rozhledy* [online]. 2006, 2006(21), 765 a násl. [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxa4s7giyv6427g43dk&groupIndex=0&rowIndex=0#>, bod I.

a věřiteli,⁵² a snaha zákonodárce o poskytnutí možnosti spotřebitelům vymanit se z dluhových pastí. Dřívější úprava v tomto neposkytovala ochranu. Mnozí v oddlužení mohou spatřovat především sociální politiku státu, podpořit spotřebu a přerozdělovat prostředky. V tržně-ekonomickém prostředí se však jedná o nezbytný institut, který udržuje kola ekonomiky v chodu. Nesporným pozitivem oddlužení spotřebitelů pro stát je opětovné přispívání dlužníků do státního rozpočtu, či dalších fondů, prostřednictvím srážek ze mzdy, která nebude nadále pobírána tzv. na ruku, ale bude řádně zaměstnavateli evidována.

Úprava oddlužení obsažená v návrhu IZ byla v mnohém odlišná od oddlužení obsažením v IZ, v původním znění. Návrh IZ původně počítal s oddlužením jako jistou formou reorganizace, jakousi „minireorganizací,“ uzpůsobenou potřebám nepodnikatelů. Tato úprava měla v některých ohledech navazovat na předchozí úpravu vyrovnání.⁵³ Ve velké míře měly být uplatněny normy reorganizace, která byla zjednodušena pro dlužníka nepodnikatele, tedy obecně řečeno, méně znalého a s menším objemem majetku i dluhů. Tento pohled byl však již v prvním čtení v PSP přehodnocen. Především nelze po dlužníkovi požadovat sestavení plánu oddlužení, obdobně jako u reorganizace. Sestavení plánu by pro klasického dlužníka využívajícího oddlužení, tedy většinou spotřebitele, bylo příliš zatěžujícím jak z hlediska mentálního, tak v případě nápomoci z hlediska finančního. Vše by následně zúžilo využitelnost tohoto institutu na minimum a oddlužení by hrozil obdobný osud jako vyrovnání obsaženému v ZKV (viz výše).⁵⁴

Komplexním pozměňovacím návrhem⁵⁵ byla mimo některých obecných ustanovení IZ zcela přetvořena úprava oddlužení oproti návrhu IZ.⁵⁶ Jednou z nejzásadnějších změn bylo odejmutí pravomoci věřitelské schůzi o možnosti neschválit plán oddlužení a tím zamezit povolení oddlužení soudem. Tato pravomoc přešla v celém rozsahu na insolvenční soud, který se stal „Sv. Petrem“ strážícím brány oddlužení. PozN tedy vypustil z úpravy plán oddlužení. Dle PozN zároveň byly změněny způsoby oddlužení vůbec, když návrh IZ znal buďto jednorázové vyrovnání, nástupce dřívější úpravy vyrovnání, a plnění splátkového kalendáře. Nově PozN změnil první možnost na plnění oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Úprava IZ v tomto znění neumožňovala kombinaci těchto způsobů plnění oddlužení.

⁵² Slovy návrhu IZ, zvláštní část, komentář k §389-418: „zóna stínového hospodářství.“

⁵³ Návrh IZ, Obecná část, bod a), Část V., bod 4).

⁵⁴ Srov. úpravu oddlužení dle návrhu IZ a IZ v původním znění.

⁵⁵ USNESENÍ ústavně právního výboru ze 78. schůze dne 20. ledna 2006: *Vládní návrh na vydání zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2006, ročník 2006, 1120/1. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=14720&pdf=1>. (dále jen „PozN“)

⁵⁶ Přepřevzata byla především hlava V části druhé, oddlužení, a hlava VII části první, neplatnost a neúčinnost právních úkonů.

V návaznosti na uvedené změny přišlo dále zjednodušení ve formě formulářů. Dlužník podával IN, resp. návrh na povolení oddlužení na předepsaném formuláři. Tímto způsobem byl vyřešen problém zvýšené administrativní zátěže pro soudy, které nemusely zcela, tak jako u standardních podání, posuzovat podání dle jejich obsahu. Vznikla zde sice jistá rigidita úpravy, neboť podání mimo formulář bylo nepřípustné, pro dlužníky i pro soudy byl však intuitivní formulář s návodem dostupný v rámci IR snáze uchopitelný.

Úprava oddlužení obsažená v návrhu IZ tedy neobstála a byla poslanci zcela přepracována prostřednictvím PozN do podoby, v jaké ho známe z IZ v původním znění. Do znění návrhu IZ zasáhli poslanci znovu ve druhém čtení v PSP.⁵⁷ Nebylo nijak zasaženo do úpravy oddlužení a nejednalo se o žádné větší úpravy.

Zákonodárce se tedy rozhodl opustit cestu oddlužení jako nástupce vyrovnání a vytvořil institut nový. Mimo jiné byl do IZ vtělen požadavek, aby dlužník ve svém návrhu na povolení oddlužení osvědčil, že bude schopen za dobu pěti let, tedy za určenou dobu trvání oddlužení, uhradit alespoň 30% jeho nezajištěných dluhů. Tuto hranici bylo možné prolomit dohodou s věřiteli, případně mohl insolvenční soud dle ust. § 415 IZ na samém konci řízení při rozhodování o schválení oddlužení a rozhodování o osvobození dlužníka od placení nesplněných pohledávek zahrnutých v oddlužení, rozhodnout, že nenaplnil uvedenou podmínku z důvodů, které nezavinil a věřitelům se dostalo alespoň tolik, kolik by dostali v konkursu. Jednalo se pouze o návrhové řešení a projevem byla sankce, kdy dlužník byl osvobozen právě a pouze od dosud neuhrazených částí pohledávek zahrnutých v oddlužení. Nebyl tedy osvobozen od úhrady pohledávek nezahrnutých.

Vznikl též rozpor mezi návrhem IZ, a přijatým zněním, neboť důvodová zpráva nebyla průběžně aktualizována během krátkého legislativního procesu. Dle údajů uvedených ke sněmovnímu tisku 1120⁵⁸ uplynuly od návrhu IZ do jeho úplného schválení PSP, senátem a podpisem prezidenta pouhých 7 měsíců. Z uvedeného časového úseku strávil návrh IZ v PSP 5 měsíců, z čehož skutečně projednáván byl měsíce 3. Nebyl tedy řádný čas na jakoukoliv konstruktivní debatu, které by takto komplexní a důležitá právní úprava byla hodna.⁵⁹ V důsledku mělo přijaté znění IZ mnoho nedostatků, které musely být následně odstraněny četnými novelami. S některými nedostatky se prozatím, před reakcí zákonodárce, vypořádaly soudy judikatorně. Rozsáhlá déletrvající debata v rámci legislativního procesu o konečné

⁵⁷ *Pozměňovací a jiné návrhy k vládnímu návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2006, ročník 2006, 1120/2. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=14721&pdf=1>

⁵⁸ Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=1120>.

⁵⁹ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního..., bod XIV.

podobě oddlužení byla zapotřebí mimo jiné i proto, že s obdobným institutem nebyly v našem právním prostředí doposud žádné zkušenosti. Nakonec tedy vznikla a byla přijata úprava, kterou Richter označuje jako legislativní experiment,⁶⁰ nebo Havel jako nechtěné dítě.⁶¹

Výše uvedená rychlost přijetí nové úpadkové úpravy měla snad za příčinu, že již v roce 2007 bylo zřejmé, že na světovou ekonomiku se řítí velká krize.⁶² Nastávající problém započal hypoteční krizí v USA a ani ČR nebyla následkům prudkého propadu hodnoty akcií ušetřena. Důsledkem byl propad české ekonomiky, kterou si ČR zapříčinila z části sama omezením investic státu, když právě období recese je obdobím, kdy by stát měl nejvíce investovat, aby udržel poptávku na rozumné hladině. Pro porovnání HDP ČR vykazovalo v roce 2009 meziroční hodnotu -4,5%,⁶³ kdežto HDP sousedního Polska, které navýšilo investice státu v krizovém období, se udrželo na hodnotě 1,6% růstu HDP v meziročním srovnání. Pravdou je že udržení HDP bylo na úkor schodku státního rozpočtu, to je však důvod, proč má být v období ekonomického růstu schodek státního rozpočtu minimální.^{64,65}

Přes to že úprava IZ byla přijata kvapně, jen díky tomuto novému, lze říci kvalitnímu, úpadkovému právu, upravenému protikrizovou novelou,⁶⁶ se v období největších projevů velké krize v ČR česká ekonomika zcela nezhroutila.

4.1.1 Insolvenční rejstřík

Návrh IZ počítá v §§ 419-425 IZ se zavedením centrálního informačního systému státní správy, jež má spravovat MS ČR a který má plnit významnou funkci především v oblasti doručování. Většina písemností se oproti předchozí úpravě nově doručuje prostřednictvím vyhlášky v IR, přičemž k tomuto je umožněn všeobecný bezplatný vzdálený přístup. O tom již výše v kapitole 3.2.5.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ HAVEL, Bohumil. Oddlužení - zbraň nebo hrozba?. *Právní rozhledy* [online]. 2007, **2007**(2), 50-55 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxa4s7gjpngxzvga&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>, bod I.

⁶² Označována jako The Great Recession.

⁶³ Což byl v roce 2009 průměr celé Evropské unie.

⁶⁴ ZATLOUKAL, Jiří. 2008. Rok, který přepsal ekonomickou teorii. *Euro.cz* [online]. 2018, **2018** [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/clanky/2008-rok-ktery-prepsal-ekonomickou-teorii-1421434/>.

⁶⁵ ČERVENKOVÁ, Bára. *HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA POLSKA V OBDOBÍ HOSPODÁŘSKÉ KRIZE POČÁTKU 21. STOLETÍ*. Brno, 2013. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/hn0gg/BP_Cervenkova_Bara.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Mgr. Ing. Stanislav Tvrz.

⁶⁶ Zákon č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, v původním znění. (dále jen „protikrizová novela“)

4.1.2 Úprava ISpr

Spolu s návrhem IZ šel ruku v ruce návrh nové právní úpravy pro výkon funkce ISpr.⁶⁷ Předchozí benevolentní právní úpravě⁶⁸ obsažené v ZKV byla především vytýkána nedostatečná úprava potřebné odborné způsobilosti ISpr a nedostatečné vymezení práv a povinností ISpr vůči ostatním osobám působícím v rámci IŘ. Nová úprava tyto nedostatky překlenula, když mimo jiné zavedla povinné zkoušky odborné způsobilosti pro výkon funkce ISpr a jak v této úpravě,⁶⁹ tak v IZ vymezila podrobněji vzájemné vztahy subjektů IŘ.

4.2 Technická novela

Technickou novelu⁷⁰ předcházela úprava data nabytí účinnosti jak IZ, tak ZoISpr, která byla provedena zákonem č. 108/2007 Sb.⁷¹ Posun účinnosti uvedených předpisů z původního 1. 7. 2007 na 1. 1. 2008 byl proveden z důvodu nutnosti poskytnout justici více času na seznámení se s nově zaváděným IR. Důvodová zpráva k tomuto dodává: „Projekt insolvenčního rejstříku je pilotním projektem elektronizace celé justice. Přípravě informačního systému je vzhledem k této skutečnosti nutné věnovat zvýšenou pozornost a zároveň poskytnout dostatečný časový prostor k tomu, aby soudům a jejich zaměstnancům byla poskytnuta adekvátní lhůta pro seznámení se s novým systémem.“⁷²

Technická novela nevyhověla kritice Richtera, který ve svém článku navrhoval mnohé úpravy,⁷³ a nebylo věcně zasahováno do právní úpravy, v souladu s názorem Havla,⁷⁴ jenž oponoval jeho názoru slovy: „V tomto ohledu nesdílím ani další z Richterových kritik a volání, totiž požadavek rychlé novelizace - nejenže nemáme žádnou zkušenost, jak nový zákon bude jako celek fungovat, ale také nemáme žádnou zkušenost s aplikací oddlužení. Nejeví se mi jako správné opravovat zákon jen proto, že ten nebo onen právník má tu nebo onu věcnou preferenci, aniž bychom zjistili, je-li změna skutečně potřebná.“⁷⁵ Autor práce zaujímá souhlasné stanovisko s Havlem, když dle jeho názoru nelze kvapně upravovat institut,

⁶⁷ Vládní návrh zákona o insolvenčních správcích: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2005, ročník 2005, 1192/0.

⁶⁸ Návrh IZ, obecná část, bod IV.

⁶⁹ Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „ZoISpr“)

⁷⁰ Zákon č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, v původním znění. (dále jen „technická novela“)

⁷¹ Zákon č. 108/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 312/2006 Sb., a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, v původním znění.

⁷² Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 312/2006 Sb., a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2007, ročník 2007, 151/0.

⁷³ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního..., bod VIV. in fine.

⁷⁴ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň...

⁷⁵ Tamtéž.

který v českém právním prostředí nikdy neměl obdoby, a který, zdá se, byl zpracován korektně, a je zapotřebí ho nejdříve ozkoušet.

Technická novela tedy dostala svému názvu a byla pouhou precizací textu IZ přede dnem nabytí účinnosti. Nelze tedy hovořit o žádných zásadních změnách v textu, či dokonce významu IZ. Jedinou významnější změnou dotýkající se úpravy oddlužení bylo vložení odst. 2 do ust. § 97 IZ, když osobám podávajícím IN byla stanovena povinnost, aby tento návrh byl opatřen jejich úředně ověřeným podpisem, popř. jejím zaručeným elektronickým podpisem pod sankcí nulity takového podání.

Technická novela dále sjednotila názvoslovní IZ se souvisejícími předpisy, neboť úpadkové právo má vliv i do jiných oblastí, jako např. právo trestní, právo obchodních korporací, atd.

4.3 Protikrizová novela

Protikrizová novela byla prvním větším zásahem zákonodárce do přijatého znění IZ. Navazovala na problémy české ekonomiky v souvislosti s velkou krizí, o které již bylo pojednáno v kapitole 4.1 in fine.

Konkrétněji protikrizová novela upravuje institut předběžného opatření v IŘ (ust. § 82 IZ). Dále sjednocuje v ust. § 148 odst. 2 IZ potřebné quorum pro přijetí reorganizačního plánu dodaného soudu společně s podáním IN na jednotnou hodnotu, jako pro výjimku z pravidel přípustnosti reorganizace v ust. § 316 odst. 5 IZ.

Větší změny prodělala úprava oddlužení. Zákonodárce navázal na svou předchozí tendenci z dob účinnosti úpravy vyrovnání v ZKV⁷⁶ a protikrizovou novelou snížit nároky na vstup do oddlužení. První úpravou bylo umožnění dlužníkům již ve svém návrhu na povolení oddlužení soudu navrhnou způsob oddlužení, přidání ust. § 391 odst. 1 písm. d) IZ. Dlužník si tedy mohl vybrat konkrétní způsob řešení oddlužení. Jeho návrh i nadále musel schválit věřitelský orgán.

Druhou úlevou dlužníkům byla v ust. § 391 odst. 2 a násl. IZ možnost žádosti soudu o snížení splátek v případě plnění oddlužení plněním splátkového kalendáře. Zde zákonodárce stanovil podmínku pro mimořádné snížení splátek, že nebude nezajištěným věřitelům zapláceno méně jak 50% hodnoty jejich pohledávek.

Zákonodárce nepřidal do úpravy IZ pouze zjednodušení, zavedl také pojistku umožňující insolvenčnímu soudu lépe sledovat plnění oddlužení. Konkrétně se jednalo o povinnost dlužníka platit měsíční splátky při plnění splátkového kalendáře prostřednictvím

⁷⁶ Kapitola 3.2.4.

ISpr. Stejně tak byla povinnost úhrad prostřednictvím ISpr určena pro plátce mzdy či jiného příjmu. Insolvenčnímu soudu toto nové pravidlo umožňovalo snazší kontrolu nad plněním podmínek povoleného oddlužení díky evidenci ISpr o všech přerozdělených částkách, která byla zároveň zveřejněna v IR.

Poslední změnou mající vliv na institut oddlužení bylo odlehčení zajištěným věřitelům, kteří se nově dle úpravy IZ ve znění protikrizové novely mohli rozhodnout, zda dají pokyn ISpr ke zpeněžení zajištění, či zda k tomuto dojít nemá. Pro případ že by se věřitel nerozhodl uplatnit toto své právo v rámci IŘ, mohl pohledávku i po skončení řízení a osvobození dlužníka od placení dosud neuhrazených pohledávek dále vymáhat, avšak pouze způsobem zpeněžení zajištění, došlo tedy k úpravě ust. § 409 IZ a přidání ust. § 414 odst. 4 IZ.

4.4 Zásah ÚS

Ústavní soud Nálezem sp. zn. Pl. ÚS 19/09⁷⁷ zrušil ust. § 399 v odstavci 2 části věty druhé za středníkem IZ, ve znění protikrizové novely, které sankcionovalo dlužníka za jeho neúčast na věřitelské schůzi automatickým zpětvzetím návrhu na povolení oddlužení. Toto zpětvzetí mělo v konečném důsledku za následek prohlášení konkursu na majetek dlužníka dle ust. § 396 odst. 1 IZ ve znění protikrizové novely.

K uvedenému tématu se Ústavní soud již dříve vyjádřil v Nálezu sp. zn. Pl. ÚS 42/08,⁷⁸ kterým zrušil ust. § 394 v odstavci 2 části věty za středníkem IZ ve znění zákona č. 458/2008 Sb. Tímto nálezem Ústavní soud umožnil dlužníkům odvolání proti rozhodnutí, kterým insolvenční soud bere na vědomí zpětvzetí návrhu, což vedlo k cestě k vydání nálezu prve uvedeného. K automatickému zpětvzetí návrhu, tj. nahrazování dispozičního úkonu, Ústavní soud sdělil: „*Procesní práva, která jsou odvozena ze zásady dispoziční, jsou vyhrazena výlučně nositelům těchto práv formou dispozičních procesních úkonů; z povahy těchto dispozičních procesních úkonů vyplývá, že nemohou být obsahem právní fikce, tj. nemůže být stanoveno, že někdo vzal návrh zpět, ačkoliv tak neučinil.*“⁷⁹

Výše uvedená situace je ukázkou omylnosti zákonodárce, a že Ústavní pořádek ČR zajišťuje možnost nápravy nedostatků právní úpravy. Ústavní soud zaujal nepochybně správné stanovisko, kdy nahrazování dispozičního úkonu účastníka fikcí, je zcela v rozporu s právem na spravedlivý proces. Stejně tak v druhém zmíněném nález, tedy časově předcházejícím prvému, Ústavní soud korektně korigoval zákonodárce v ustanovení, kterým se řízení de facto

⁷⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/09, ze dne 27. 7. 2010.

⁷⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/08, ze dne 21. 4. 2009.

⁷⁹ Tamtéž, bod VI.

končí, a není zde možné neposkytnout možnost obrany dlužníkovi řádným opravným prostředkem.

4.5 Protišikanózní novela

Protišikanózní novela⁸⁰ téměř nezasáhla do speciálních ustanovení upravujících oddlužení. Zpracovala však do obecné úpravy vedení řízení několik institutů, které brání šikanózním návrhům, tedy insolvenčním návrhům, jejichž jediným či převážným účelem je poškodit dlužníka, nebo dokonce pouze domnělého dlužníka. Úprava má tedy velký význam v rámci celého insolvenčního práva.

Dle důvodové zprávy⁸¹ zákonodárce reagoval na rozšiřující se praxi věřitelských IN, kdy se tyto nezakládaly na pravdivých a skutečných údajích. Jednalo se např. o věřitelské IN podané i přes vědomost neexistence mnohosti věřitelů. Věřitel tak část své pohledávky postoupil na bílého koně a uměle vytvořil mnohost věřitelů. Tento postup můžeme též nazvat účelovým štěpením pohledávek a bohužel se s ním lze setkat i v roce 2023. Většinovým důvodem podávání uvedených IN je diskreditace dlužníka v platebním styku. Dlužník tedy i když se ve skutečnosti nenachází v žádných existenčních problémech takto v očích svých současných či budoucích obchodních partnerů působí. Konsekvencí popsaného jednání může být až omezení dlužníkovy podnikání a mnohdy i jeho úplná likvidace. Podání šikanózního IN tedy v důsledku může způsobit skutečnou dlužníkovu insolvenční situaci.

Protišikanózní novela tedy měla za hlavní účel omezit výše uvedená jednání a „rozvázat“ soudům ruce, pokud jde o omezení dopadů popsaných IN. To vše bylo zapotřebí především s přihlédnutím ke skutečnosti, že výraznou elektronizací IŘ a téměř okamžitému zveřejňování informací se stalo způsobilým přivodit újmu již zveřejnění IN.

Konkrétně bylo tedy jednou z úprav doplnění pravidel pro složení jistoty pro zajištění náhrady vzniklé újmy pro případ nedůvodného IN. Druhou pak bylo přidání oprávnění soudu odmítnout IN, který je sice formálně bezvadný, ale je zjevně bezdůvodný (ust. § 128a IZ, ve znění protišikanózní novely).

Dopad této úpravy na osoby, kterých se většinou týkala úprava oddlužení, tedy spotřebitele, nebyl však nijak zásadní. Šikanózním IN bylo v podstatě pouze možné určité

⁸⁰ Zákon č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, v původním znění. (dále jen „protišikanózní novela“)

⁸¹ *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 312/2006 Sb., a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích: Důvodová zpráva.* Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2012, ročník 2012, 604/0.

osobě omezit přístup k externímu financování potřeb skrz úvěrové instituce. Z pohledu pozdějších znění IZ, kdy se oddlužení zpřístupnilo i podnikatelům, se jedná o důležitou úpravu.

Z hlediska insolvenčního práva jako celku šlo však o výrazný posun v oblasti omezování nekalých praktik, především v obchodním styku. Důsledkem těchto praktik by ad absurdum při velkém nadužívání výše popsaných IN mohlo v konečném důsledku dojít i ke kolapsu samotného tržního systému, neboť by na trhu mohla panovat tak vysoká míra nedůvěry, že by každý omezil obchody pouze na ty nejnужnější z hlediska přežití, a to pouze s partnery, ve které má bezvýhradnou důvěru.

4.6 Revizní novela

Revizní novela⁸² reaguje na rekodifikaci soukromého práva hmotného a může být považována za součást kvazirekodifikace civilního procesu. Revizní novela tedy reaguje na přijetí nového OZ, harmonizační novely OSŘ a zcela nového ZŘS. Na insolvenční právo, mělo vliv i uplynutí více než čtyř let od nabytí účinnosti nové úpravy a související potřeba posouzení účinnosti a využitelnosti nových institutů za tuto dobu. Zákonodárce mimo jiné zareagoval na četné množství podnětů plynoucích z aplikační praxe, tedy ať již od orgánů veřejné moci, ISpr nebo insolvenčních soudů. Dle důvodové zprávy⁸³ zákonodárce rozdělil obdržené podněty na které následně revizní novelou reagoval „do následujících okruhů:

- *určování insolvenčních správců,*
- *věřitelské orgány,*
- *souběh exekuce a insolvenčního řízení,*
- *uplatňování nároků v insolvenčním řízení včetně úpravy postavení zajištěných věřitelů,*
- *oddlužení (včetně společného oddlužení manželů),*
- *reorganizace,*
- *[...]“⁸⁴*

⁸² Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, v původním znění. (dále jen „revizní novela“)

⁸³ *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů: Důvodová zpráva.* Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2013, ročník 2013, 929/0. (dále jen „návrh revize“)

⁸⁴ Návrh revize, Obecná část, bod 1.3.

4.6.1 Změny mimo úpravu oddlužení

S přihlédnutím k výše uvedenému pořadí určenému zákonodárcem se autor nejprve krátce vyjádří k některým obecným tématům, které měli vliv na vývoj úpravy oddlužení, a následně k revizní novele vztahující se konkrétně k úpravě oddlužení.

V oblasti určování osoby ISpr došlo v ust. § 25 k výrazné změně. ISpr jsou dle IZ ve znění revizní novely určování na základě tzv. rotačního systému, na rozdíl od předchozího nominačního systému. Podle předchozí úpravy ovlivňoval přidělování jednotlivých kauz k určitým ISpr předseda insolvenčního soudu. Mnohdy na soudech existovali mechanismy, jak případy přerozdělovat, problém však byl zákonodárcem shledán v nejednotnosti této praxe. Každý soud využíval pravidla, jaké uznal za vhodné a souladné s právní úpravou. V některých krajních případech mohly být lukrativní kauzy přiřazovány pouze několika osvědčeným ISpr. Dle znění revizní novely byly nově ustanoveny seznamy, ze kterých byli vybíráni ISpr dle sídla či bydliště dlužníka (viz ust. § 25 IZ). Spolu s touto úpravou byly zpřísněny požadavky na výkon činnosti ISpr, když zákonodárce označil dosavadní úroveň kvalifikačních požadavků za nedostačující a nedostatečně zajišťující rovné schopnosti ISpr v IŘ. Možnost věřitelů zasáhnout do výběru ISpr dle ust. § 29 IZ byla zachována.

Pravidla pro hlasování věřitelů ve věřitelských orgánech byly na jejich podnět zákonodárcem zpřesněny, aby bylo postaveno na jisto, kdy a kdo může vykonávat hlasovací právo např. v případě popření pohledávky.⁸⁵

Důvodem pro další úpravu IZ revizní novelou bylo v aplikační praxi nedostatečně zažité oddělení insolvenčního práva od práva exekučního. Dle původní úpravy IZ docházelo často k přiměřené aplikaci exekučních předpisů na vyplnění mezer v úpravě IZ, což vzhledem k rozdílným zásadám a cílům obou řízení není možné. Do ustanovení IZ bylo revizní novelou zasaženo co do vzájemných vztahů IZ s ostatními civilněprocesními předpisy. Např. v ust. § 7 IZ byla nově vymezena specialita vůči OSŘ a ZŘS a dále výjimečnost použití exekuční úpravy pro IŘ. Část ust. § 7 o subsidiárním použití úpravy ZŘS však Juráš považuje za obsolentní, když sdělil k této části ust.: „*Nová právní úprava se tak jeví spíše obsolentní a její případnou aplikaci možná přinese až judikatura. Jinak v praktickém důsledku lze takovou úpravu považovat za neškodnou.*“⁸⁶ Precizněji byly především upraveny vztahy exekučního a IŘ, kdy mnohdy bylo nejasné, které pohledávky je možné exekučně vymáhat i v průběhu IŘ.

⁸⁵ Srov. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2494/09, ze dne 11. 3. 2010.

⁸⁶ JURÁŠ, Marek. Působnost civilněprocesních předpisů a příslušnost soudů po 1. 1. 2014. *Právní rozhledy* [online]. 2014, 13.2.2014, 2014(3), 88-94 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gnpxgzxyha&rowIndex=0#>, bod V.

Tato problematika byla nově lépe upravena mimo obecné úpravy i v rámci konkrétních ustanovení k reorganizaci a oddlužení.

Z dalších změn přehledově, došlo např. k úpravě výčtu přednostních pohledávek, tak, aby byla co nejméně omezována práva nezajištěných věřitelů, tedy míra jejich uspokojení, pravidel pro jejich uplatnění a vzniklé s nimi související spory. Dále byly vyjasněny pochybnosti související s pokyny zajištěného věřitele ohledně správy předmětu zajištění, případně pokynů věřitelů s různým pořadím a zajištěním vázoucím k témuž předmětu zajištění ohledně jeho zpeněžení. Důležitou změnou bylo pevné stanovení lhůt pro podání přihlášek pohledávek pro všechny způsoby řešení úpadku, konkrétně u oddlužení byla tato lhůta ponechána na 30 dnech od rozhodnutí o úpadku dlužníka a u ostatních řízení tato lhůta byla nově stanovena na 2 měsíce.

Upraveny byly hranice pro přípustnost nekonsensuální reorganizace,⁸⁷ a to an polovinu původních hodnot. Úprava měla především za účel zpřístupnit reorganizaci menším podnikatelům, neboť zákonodárce na tomto shledával veřejný zájem. Změna ustanovení o reorganizaci proběhla i v rámci úpravy ustanovení o pořizování soupisu majetku, který po zpřesnění vždy provádí ISpr. Další změnou byla zákonná úprava již judikatorně ustáleného postupu, kdy soud nemusí spolu s rozhodnutím o úpadku ihned rozhodnout o jeho řešení konkursem, v případě, kdy není nepřipustná reorganizace dle ust. § 316 odst. 3 IZ⁸⁸ a může s tímto rozhodnutím posečkat do uplynutí lhůty dle ust. § 318 odst. 1 IZ. Zpřesněn byl i postup pro případ incidenčních sporů, které nebyly vyřešeny před koncem reorganizace.

Návrh revize dále mimo výše uvedené pojednával i o úpravě odměňování ISpr, či změně některých pojmů v souvislosti s rekodifikací soukromého práva hmotného.

4.6.2 Změny v úpravě oddlužení

Konečně tedy změnách oddlužení revizní novelou. Jednou z mnoha změn bylo zpřesnění problematiky oddlužování OSVČ. Revizní novela v tomto zareagovala na dřívější judikaturu,⁸⁹ která již překlenula dřívější nepřesnou dikci IZ, když umožnila oddlužení i FO podnikajícím, případně osobám, jejichž podnikání skončilo v nedávné době. Jednalo se např. o případ, kdy sice FO podnikají, ale nemají z tohoto žádné dluhy, nebylo zde tedy dle Nejvyššího soudu, nyní ani zákonodárce, důvodu, proč oddlužení takovým osobám

⁸⁷ Reorganizace probíhající proti vůli většiny věřitelů dle ust. § 316 odst. 4 IZ.

⁸⁸ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSČR 30/2010, ze dne 20. 1. 2011.

⁸⁹ Srov. např. Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSČR 9/2009, ze dne 23. 2. 2011, nebo Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSČR 20/2009, ze dne 31. 3. 2011.

neumožnit. Obdobně Nejvyšší soud umožnil oddlužení osobám, jejichž převážná část dluhů neměla původu v podnikání, či v případě, kdy se jednalo o zajištěné pohledávky. Tyto závěry přejímá IZ ve znění revizní novely mimo jiné v ust. § 389 IZ.

Další změnu prodělala úprava oddlužení v oblasti hrazení zálohy na náklady ISpr. Poměrně přísná úprava byla zmírněna pro případy, kdy se jedná o návrh na povolení oddlužení. Dle IZ, ve znění revizní novely, soud neuloží dlužníku povinnost uhradit zálohu na náklady ISpr ve chvíli, kdy může o jeho insolvenčním návrhu „*rozhodnout bez zbytečného odkladu tak, že vydá rozhodnutí o úpadku, s nímž spojí rozhodnutí o povolení oddlužení.*“⁹⁰

Návrh revize dále hovoří o nutnosti úpravy ust. § 412 odst. 1 písm b) IZ, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť považoval za problematické „*určení, zda vyplacený daňový "bonus" a přeplatek z ročního zúčtování daní náleží do čisté mzdy pro účely srážek při způsobu řešení úpadku dlužníka oddlužením.*“⁹¹ Zákonodárce považoval za nedostatečnou úpravu mimořádných příjmů dlužníků a jejich vydávání ISpr jako mimořádné splátky. Došlo tedy k částečnému zpřesnění, kdy do uvedeného ustanovení byla vložena nad rámec původní úpravy věta, že dlužník je povinen vydat ISpr „*... i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku...*“⁹² Problém nastíněný zákonodárcem tedy v podstatě nebyl vyřešen nijak a k dalšímu zpřesnění daného ustanovení došlo až oddlužovací novelou,⁹³ která postavila najisto alespoň plnění ze škodových pojištění. Do té doby však zůstával výklad problematiky mimořádných příjmů na insolvenčních soudech. K této problematice např. potvrdil Vrchní soud v Praze prvostupňové rozhodnutí,⁹⁴ kdy Krajský soud v Hradci Králové rozhodl, že jednorázové odškodnění poskytnuté pojišťovnou jako náhrada škody za usmrcení matky při dopravní nehodě je tímto mimořádným příjmem. Výše uvedenou problematiku daňových bonusů řešil již za účinnosti IZ ve znění revizní novely Vrchní soud v Olomouci⁹⁵ dospěl k závěru, že leč dle názoru Exekutorské komory ČR se jedná o nepostizitelnou částku, lze daňový bonus

⁹⁰ Ust. § 108 odst. 1 in fine IZ, ve znění revizní novely.

⁹¹ Návrh revize, Obecná část, kapitola 1.3, bod V.

⁹² Ust. § 412 odst. 1 písm. b) IZ, ve znění revizní novely.

⁹³ Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správčích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, v původním znění. (dále jen „oddlužovací novela“)

⁹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 829/2013, ze dne 8. 11. 2013.

⁹⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 VSOL 218/2014, ze dne 25. 3. 2014.

považovat za mimořádný příjem ve smyslu IZ a započíst tyto vyplacené částky pro účely výpočtu poměru uspokojení nezajištěných věřitelů pro účely povolení oddlužení.

Zákonodárce dále zareagoval na roztržštěnou judikaturu⁹⁶ v oblasti společného oddlužení manželů, resp. postihu příjmů obou manželů v případě, když jsou do oddlužení zahrnuty dluhy, které jsou součástí SJM. Řeháček⁹⁷ ve svém článku vykresluje tři způsoby řešení úpadku manželů před účinností revizní novely, které vzešly z uvedené judikatury. Jedním z nich bylo společné řešení úpadku obou manželů v rámci spojeného řízení, druhým způsobem bylo vedení dvou zcela oddělených samostatných řízení, a třetí možností byl hybrid mezi těmito uvedenými způsoby, tedy vedení samostatných řízení, avšak s možností dočasně sanovat neschopnost jednoho z manželů dostát podmínkám oddlužení z příjmů manžela druhého.

Problémem druhého a třetího řešení může být duplicitní plnění na pohledávky, které jsou součástí SJM. Věřitel uzavírající smlouvu s manželi obdržel tedy dvojnásobné plnění, nežli věřitel mající výlučnou pohledávku pouze za jedním z manželů. Tento problém nemělo řešení první, jímž se zákonodárce inspiroval při tvorbě návrhu revize. Babušková⁹⁸ ve svém článku kritizovala třetí uvedený hybridní systém, když v uvedeném rozhodnutí ponechal insolvenční soud pouze na ISpr, aby vyvažoval distribuované částky pro společné věřitele tak, aby byly splněny podmínky obou řízení. Babušková prezentuje řešení Krajského soudu v Ostravě, který si vytvořil vlastní systém, a to že vedl dvě řízení, rozhodl však o společné distribuci splátek mezi věřitele v obou řízeních. Tento vskutku zajímavý přístup však nepřijal za své ani Vrchní soud v Praze ve svém pozdějším Usnesení sp. zn. 3 VSPH 813/2011, ze dne 21. 9. 2011, ani zákonodárce při tvorbě návrhu revize.

Revizní novela tedy reaguje na tuto nevyřešenou nezdárka se vyskytující situaci, i když v návrhu revize zákonodárce opomněl na její řešení. Oproti prozatímním řešením soudní

⁹⁶ Srov. např. k efektivnosti společného IŘ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 669/2009, ze dne 15. 12. 2009, k možnosti a pravidlům spojení insolvenčních spisů manželů Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSČR 54/2011, ze dne 29. 2. 2012, k vedení dvou oddělených IŘ Usnesení Krajského soudu v Praze sp. zn. KSPH 39 INS 4124/2010, k hybridnímu způsobu, kdy některé pohledávky jsou hrazeny společně Usnesení Krajského soudu v Praze sp. zn. KSPH 40 INS 5210/2010, ze dne 21. 9. 2010, k postižení příjmu neoddlužovaného manžela, pokud jde o závazky v SJM Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 445/2012, ze dne 28. 5. 2012.

⁹⁷ ŘEHÁČEK, Oldřich. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie* [online]. 2011, **2011**(7-8), 42-44 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgfwpweyk7g5ptqx3tl42de&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-h#>.

⁹⁸ BABUŠKOVÁ, Jana. Oddlužení manželů – aneb co v zákoně nenajdete. *Bulletin advokacie* [online]. 2012, **2012**(4), 32-33 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgjpweyk7grpxgxztgi&groupIndex=109&rowIndex=0&refSource=search-facets>.

praxe zákonodárce zavedl fikci jednoho účastníka⁹⁹ (ust. § 394a IZ, ve znění revizní novely). Spolu s touto inovací byl do zákona zakotven zákaz spojení řízení, pokud není uvedeno jinak (ust. § 83a IZ, ve znění revizní novely). Na manžele jako společně oddlužované se tedy již od samého insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení pohlíží jako na jednoho účastníka, a nemůže zde tedy dojít např. k duplicitním výplatám plnění na tutéž pohledávku, jako v případě druhém a třetím prezentovaném výše.

4.6.3 Závěr k revizní novele

Jak je již shora uvedeno, revizní novela byla opravdu komplexním zásahem do insolvenčních předpisů a vznikla mimo jiné z důvodů potřeby revize a dopracování těchto úprav na základě poznatků, které ukázala aplikační praxe. Zákonodárce se zaměřil v rámci revizní novely na možnost vzniku jistých trafik u určitých insolvenčních soudů změnou systému přidělování případů ISpr, dopracování mezery v zákoně v oddlužení, či na změny v oblasti úpravy odměňování a výkonu funkce ISpr.

4.7 Akreditační novela

Akreditační novela,¹⁰⁰ resp. návrh 2016,¹⁰¹ v mnohém navazuje na změny provedené revizní novelou a zásadně prohlubuje poslání protišikanózní novely, jejíž ustanovení zavedená na obranu proti šikanózním IN se ukázala jako nedostatečná. Akreditační novela zároveň omezuje přístup různorodých podnikatelů, které můžeme bez nadsázky označit za obchodníky s chudobou, k dlužníkům zavedením akreditačního principu u osob sepisujících a za dlužníky podávajících IN. V neposlední řadě můžeme akreditační novelu označit za druhý velký a první výrazně prodlužnický zásah zákonodárce do úpravy insolvenčního práva.

4.7.1 Změny související s ISpr

V první řadě si vysloužila pozornost zákonodárce úprava systému přidělování insolvenčních věcí k jednotlivým ISpr a možnosti jejich sankcionace. Předchozí změna systému zavedená revizní novelou, která přinesla vznik registrů provozoven ISpr se specializací na určitou oblast na úrovni okresů se ukázala nedostatečnou. Úprava zcela nevyřešila původní problém, kdy ISpr zakládali velké množství provozoven pro zvýšení svého nápadu. Jako reakce na tento nešvar byla mimo jiné omezena možnost věřitelů hlasováním na schůzi věřitelů odvolat

⁹⁹ HORÁK, Milan. Společné oddlužení manželů. *Epravo.cz* [online]. 2022, 24. 2. 2022, 2022 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-oddluzeni-manzelu-114182.html>.

¹⁰⁰ Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, v původním znění. (dále jen „akreditační novela“)

¹⁰¹ *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony: Důvodová zpráva*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2016, ročník 2016, 785/0. (dále jen „návrh 2016“)

soudem přiděleného ISpr a zvolit nového (změna ust. § 29 IZ). Další reakcí byla změna systému seznamů provozoven ISpr, který se nově vede na úrovni krajů, nikoliv okresů. Změna systému však spočívá v tom, že každý ISpr může mít zapsané buďto sídlo, nebo sídlo jedné provozovny specializující se na tu konkrétní oblast. MS ČR zároveň dostalo širší pravomoci v oblasti kontroly a sankcionování nastavených pravidel. Jedním ze způsobu kontroly bylo např. zavedení mnoha nových formulářů, které MS ČR automaticky vyhodnocuje a může tímto snáze poznat pochybení ISpr.

V důsledku zkvalitnění služeb ISpr, zajištěním rovného rozdělení a přísnější kontrolou činnosti, na ISpr mohl zákonodárce přenést část pravomocí v rámci agendy oddlužení, která je na insolvenčních soudech řešena en gros.¹⁰² Tímto byly částečně odbřemeněny soudy, které následně mohly vykonávat svou činnost precizněji v složitějších oblastech, reorganizacích a konkursech. Toto odlehčení spatřuje zákonodárce dle návrhu 2016 především vytvořením výše uvedených strojově čitelných formulářů pro veškerá pravidelná podání v rámci IŘ, což umožnilo soudům místo fyzického posuzování každého podání pracovat pouze s daty utříděnými ke každému jednotlivému případu. Zároveň IZ ve znění akreditační novely preferuje v mnoha případech doručování prostřednictvím veřejné datové sítě.

4.7.2 Způsobnost k sepisu a zastupování při podání IN

Akreditační novela dále ve velkém postihla podnikání mnoha nekalých subjektů, když zavedla do textu IZ novou část třetí, tj. akreditace pro poskytování služeb v oblasti oddlužení. Cílem této úpravy bylo znemožnit profitovat uvedeným osobám na dlužnících. Tito již v době, kdy uvažují o podání IN spojeného s návrhem na povolení oddlužení nemají příliš co nabídnout. Výrazným zpoplatněním služeb za insolvenční poradenství a sepsání IN takto docházelo ke vzniku dalších dluhů, případně k vyvádění prostředků z majetkové podstaty. V konečném důsledku k poškození legitimních věřitelů. Dle návrhu 2016 tedy mělo být umožněno získat danou akreditaci pro oddlužovací poradenství a sepis IN neziskovým organizacím,¹⁰³ případně by tyto úkony a služby mohly být nadále vykonány a poskytovány advokáty, ISpr nebo notáři. To vše z důvodu zajištění poskytování kvalitních a odborných služeb dlužníkům vstupujícím do oddlužení bezplatně, případně za přiměřenou, zákonem regulovanou, odměnu.¹⁰⁴ V průběhu zákonodárského procesu byli mezi oprávněné osoby přidáni

¹⁰² Mezi nové povinnosti ISpr patřilo např. pravidelné podávání zprávy o plnění oddlužení (ust. § 398a IZ, ve znění akreditační novely).

¹⁰³ Tito poskytují služby bezplatně.

¹⁰⁴ Odměna byla stanovena IZ ve znění akreditační novely na 4.000,- Kč, resp. v případě společného návrhu manželů na 6.000,- Kč bez DPH (ust. § 390a ost. 3 IZ, ve znění akreditační novely).

soudní exekutoři.¹⁰⁵ Tato nová omezení v důsledku poskytly možnosti MS ČR lépe regulovat trh, zajistit dlužníkům adekvátní poradenství a opět lépe zpřístupnit možnost oddlužení.

4.7.3 Protišikanózní úprava akreditační novely

Poslední větší změnou byla úprava IZ v oblasti šikanózních IN, resp. úprava zamezující vzniku eventuální škody. Úprava neměla natolik velký význam pro institut oddlužení, z důvodů uvedených v pasáži pojednávající o protišikanózní novele. Do IZ tedy bylo akreditační novelou vtěleno ust. § 100a IZ ve znění akreditační novely předběžné posouzení věřitelského IN. Na základě této nové úpravy mohl insolvenční soud v případě důvodných pochybností o důvodnosti věřitelského IN rozhodnout o nezveřejnění takového IN v IŘ a následně dle ust. § 128a IZ, ve znění akreditační novely, tento IN odmítnout pro zjevnou bezdůvodnost. V posledním uvedeném ustanovení došlo zároveň k navýšení maximální výše sankce za takovýto IN. S podáním věřitelského IN byla dále spojena povinnost navrhovatele složit zálohu na náklady IŘ k rukám soudu. S touto problematikou souvisí opět již výše uvedená praxe štěpení pohledávek věřiteli pro dosažení mnohosti věřitelů. Pro zamezení takovýmto praktikám bylo akreditační novelou nově upraveno především ust. § 177 IZ, kde byla stanovena přísnější pravidla pro prokázání řádného nabytí pohledávky, pokud k tomuto došlo v posledních 6 měsících před zahájením IŘ, případně po jeho začátku.

Konečně byl pozměňovacím návrhem na popud ekonomů vložen do ust. § 3 institut mezery krytí, tedy nové negativní definice úpadku. Tato má však význam v oblasti podnikatelů a nikoliv spotřebitelů, tedy většinových „poživatelů“ výhod oddlužení. *„Mezera krytí tak v dané souvislosti představuje, zjednodušeně řečeno, nedostatek disponibilních zdrojů pro úhradu splatných závazků.“*¹⁰⁶

4.7.4 Závěr k akreditační novele

Akreditační novela zcela zřetelně vykročila směrem k přetvoření IZ z prověřitelského předpisu na silně prodlužnický, přičemž tato tendence byla potvrzena následující oddlužovací novelou. Zavedení nových institutů sloužilo v mnoha případech k ochraně řádných věřitelů, ale především k ochraně dlužníků. K úpravě IZ ve znění akreditační novely se vyjádřil v obdobném duchu Řeháček a Maškem, když sdělili: *„Na první pohled by tak bylo možné uzavřít, že relevantní subjekty insolvenčního řízení podřizovali, podřizují a bude podřizovat svůj postup zásadně společnému zájmu věřitelů, resp. že insolvenční řízení je (vždy) vedeno*

¹⁰⁵ Ust. § 390a odst. 1 IZ ve znění akreditační novely.

¹⁰⁶ SPRINZ, Petr a Jiří RAHM. Mezera krytí přináší nové pojetí úpadku. *Epravo.cz* [online]. 2017, 28.8.2017, 2017 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mezera-kryti-prinasi-nove-pojeti-upadku-106264.html>, úvodní premisa článku in fine.

s důrazem tento zájem. Při podrobnějším studiu nové právní úpravy oddlužení zavedené poslední novelou insolvenčního zákona (akteditační novelou - poz. autora) však tento závěr obстоjí jen obtížně.¹⁰⁷

4.8 Oddlužovací novela

Oddlužovací novela následovala předchozí úpravy v přeměně IZ na prodlužnický předpis. Tento proces se ukázal nezbytný, neboť se nedařilo ani přes předchozí rozumnou míru požadovaného uspokojení nezajištěných věřitelů, 30%, oddlužit dostatečný počet především spotřebitelů a drobných podnikatelů. Koupěchtivost FO stále roste a vzhledem k neschopnosti těchto osob odložit spotřebu, tj. nákup nového zboží či služeb, nadále rostlo i zadlužení. S tím souvisel narůstající počet exekučních řízení,¹⁰⁸¹⁰⁹ neboť velká část často bezmyšlenkovitého zadlužování nevyhnutelně skončí v tomto stadiu vymáhání neuhrazených pohledávek. Tato situace resultuje v klesající spotřebu domácností a následné oslabení ekonomiky.

Zákonodárci tedy nezbylo než odvrátit možný, ad absurdum, kolaps ekonomiky, který by mohl v tržním systému nastat při nedostatku spotřeby, tzv. poptávkový šok,¹¹⁰ a zareagoval přijetím velmi prodlužnické a benevolentní úpravy v podobě oddlužovací novely. Jedná se o nejrozsáhlejší změnu úpravy oddlužení od změn provedených v rámci legislativního procesu. Pro odbourání požadované 30% hranice zákonodárce využívá obdobné důvody, jako při tvorbě institutu oddlužení jako takového v procesu přijímání IZ. „*Tento princip je odůvodněn dlouhodobou neudržitelností stavu, v němž se významná část dlužníků nachází v tzv. dluhové pasti, a veřejným zájmem na návratu ekonomicky vyloučených osob do aktivního ekonomického života, s nímž je spojena mj. úspora na straně veřejných rozpočtů.*“¹¹¹

¹⁰⁷ ŘEHÁČEK, Oldřich a Jan MAŠEK. Novela insolvenčního zákona účinná od 1. 7. 2017 anebo Cui bono?. *Česká justice* [online]. 2017, 30.6.2017, 2017 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/novela-insolvencniho-zakona-ucinna-od-1-7-2017-anebo-cui-bono/>, úvodní část in fine.

¹⁰⁸ Celkem exekucí: graf. In: *Exekutorská komora České republiky: Statistiky* [online]. 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>.

¹⁰⁹ DVORÁKOVÁ, Veronika. Kam až povede lidská benevolence aneb oddlužení jako zbraň dlužníka na věřitele. *Advokátní deník* [online]. 2020, 7.5.2020, 2020 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/05/07/kam-az-povede-lidska-benevolence-aneb-oddluzeni-jako-zbran-dluznika-na-veritele/>, bod II.

¹¹⁰ GREGOROVÁ, Markéta. Trojitý ekonomický šok – realita zítřka?. *Markéta Gregorová* [online]. 2020, 2020, 20.4.2020 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://gregorova.eu/trojity-ekonomicky-sok-realita-zitrka/>.

¹¹¹ *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: Důvodová zpráva.* Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2018, ročník 2018, 71/0, Obecná část, Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, ...

4.8.1 Změny mimo úpravu oddlužení

Oddlužovací novela svou rozsáhlostí v mnoha oblastech výrazně pozměnila IZ. Jedná se především o úpravu pravidel pro vypořádání SJM (§ 274 IZ), započtení vzájemných pohledávek dlužníka (§140 IZ), doplnění pravomocí MS ČR v oblasti sankcionování osob obstarávající, zprostředkovávající či nabízející služby v oblasti oddlužení bez příslušné akreditace (viz Akreditační novela, § 418j odst. 3, § 418k odst. 2 ve spojení s § 390a odst. 7 IZ) a v neposlední řadě úpravu pravidel doručování, zejména omezení speciálního doručování některým subjektům (§ 75 odst. 2, § 102, a další), přičemž zrušení povinného doručování některým veřejnoprávním institucím (§ 102 a § 139) mělo odloženou účinnost na rok 2022. Změněny byly i další části IZ, ZoISpr i např. EŘ. Z důvodu výrazné převahy, vyšší důležitosti a účelu oddlužovací novely se autor bude nadále zabývat pouze změnami souvisejícími přímo s institutem oddlužení.

4.8.2 Úprava podmínek splnění oddlužení

Návrh 2018 pracoval převážně s úpravou oddlužení. Hlavním účelem bylo zpřístupnit tento institut většímu okruhu dlužníků a vyprostit je z dluhových pastí. První a zjevně nejvíce oscilující změnou bylo vymizení 30%, jako hranice minimálního uspokojení přihlášených nezajištěných pohledávek.¹¹² Tato podmínka se nadále v IZ, ve znění oddlužovací novely, vyskytovala jako vyvratitelná domněnka splnění oddlužení (ust. § 412a odst. 1 písm. c) IZ).

Oproti této původní relativně kogentní hranici pro splnění oddlužení bylo v témže ustanovení jako výše uvedená vyvratitelná domněnka stanoveno, že dlužník splní oddlužení, když mu nebude po dobu 5 let od jeho schválení oddlužení zrušeno, neporušil své povinnosti a vynaložil veškeré úsilí. Tato vložená formulace pro posouzení splnění oddlužení klade vysoké nároky na ISpr v průběhu celého řízení, neboť tito musí pravidelně kontrolovat, zjednodušeně řečeno, zda se dlužník dostatečně snaží, aby uhradil co největší část svých dluhů, a ve zprávě o oddlužení rovnou v průběhu řízení navrhnout jeho zrušení. Neschválení oddlužení na jeho samotném konci je tedy nepravděpodobné, neboť pokud ISpr nezjistil pochybení během řízení, těžko ho může zjistit soud, který vykonává v řízení spíše dohledovou funkci.¹¹³ V praxi tedy pokud dlužník neporušil svou povinnost „*vynaložit veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů*“¹¹⁴ a oddlužení

¹¹² Srov. § 395 odst. 1 IZ ve znění před oddlužovací novelou a ve znění oddlužovací novely.

¹¹³ STRNAD, Zdeněk. Poznámky ke (zdánlivé) kolizi některých pasáží InsZ. In: SCHÖNFELD, Jaroslav, Michal KUDĚJ, Bohumil HAVEL a Petr SPRINZ. *Insolvenční praxe: Problémy a výzvy pro léta dvacátá*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 143-151. ISBN 978-80-7400-780-4, str. 145.

¹¹⁴ Ust. § 412 odst. 1 písm. h) IZ ve znění oddlužovací novely.

tedy nebude již v jeho průběhu zrušeno, dojde zpravidla k jeho splnění a následnému osvobození dlužníka.

Vloženo bylo dále ust. umožňující kratší trvání řízení v případě, kdy dlužník uhradí ve 3 letech alespoň 60% svých dluhů (§ 412a odst. 1 písm. b IZ) a problematická možnost zkrácení řízení opět na 3 roky u starobních důchodců a invalidů druhého nebo třetího stupně (§412a odst. 4 IZ). Toto ustanovení zapomnělo na osoby, které se mohou vyskytovat v obdobně zranitelném postavení, např. osoby, jejichž závazky pocházejí z doby před nabytím zletilosti, neboť nepřipouští aplikaci a simili. V této skutečnosti spatřoval Grygar¹¹⁵ ústavní diskonformitu. Úprava výjimek by si dle autora zasloužila budoucí pozornost zákonodárce.

4.8.3 Způsoby oddlužení

Změna nastala v oblasti způsobů oddlužení, kdy dle ust. § 398 IZ, ve znění oddlužovací novely, lze oddlužení provést buď zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. V případě druhém bylo z majetkové podstaty vyjmuta dlužníkovo obydlí (§ 398 odst. 6 IZ), které tento není povinen vydat. V tomto spatřuje opět nedostatek přijaté úpravy Grygar,¹¹⁶ neboť spatřuje výklad IZ problematický v otázce co je obydlím, případně nesouladu terminologie s OZ, když vydat lze dle OZ pouze věci movité. Dlužno dodat, že před účinností oddlužovací novely byly přípustné zpravidla 3 způsoby oddlužení, a to zpeněžením majetkové podstaty, plněním splátkového kalendáře a judikatorně, následně akreditační novelou umožněné, kombinace obého za souhlasu dlužníka a návrhu ISpr.¹¹⁷

Spolu s těmito změnami byl v daném ustanovení nově uveden postupný výčet pohledávek, dle pořadí jejich uspokojování v případě, že dlužníkovi splátky nepostačily na uspokojení všech zapodstatovaných pohledávek a pohledávek jim postavených na roveň.¹¹⁸

4.8.4 Podmínky povolení oddlužení a snížení splátek

V oblasti požadovaného uspokojení pohledávek věřitelů došlo i k částečnému zpřísnění. Dlužník nově musel být schopen při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty splnit kvantitativní podmínku schválení oddlužení, tj. musel být schopen

¹¹⁵ GRYGAR, Jiří. Problematická ustanovení oddlužovací novely. *Advokátní deník* [online]. 2019, 30.5.2019, 2019 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/30/problematicka-ustanoveni-oddluhovaci-novely/>, Zkrácené oddlužení...

¹¹⁶ Tamtéž, Vydání“ obydlí...

¹¹⁷ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 1533/2012, ze dne 15.11. 2012, a ust. § 398 IZ ve znění akreditační novely.

¹¹⁸ Srov. SPRINZ, Petr, Tomáš JIRMÁSEK, Oldřich ŘEHÁČEK, Milan VRBA, Hynek ZOUBEK a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2019. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-753-8. 3. aktualizace, výklad k ust. § 398 IZ.

splácet měsíčně alespoň částku ve výši dvojnásobku hotových výdajů a nákladů ISpr.¹¹⁹ Tuto podmínku označuje Strnad¹²⁰ jako pravidlo 1+1. Tato sečtená hodnota ale může být vyšší, a to o tolik, aby byl dlužník v součtu schopen hradit superprioritní pohledávky,¹²¹ tj. hotové výdaje a odměnu ISpr, pohledávky věřitelů na výživném ze zákona a odměnu za sepis a podání návrhu na povolení oddlužení.

Další novou podmínkou pro povolení oddlužení, byla skutečnost, že dlužník nesmí opakovaně podat návrh na povolení oddlužení, pokud v posledních 3 měsících vzal svůj předchozí návrh zpět. Toto pravidlo bylo vloženo z důvodu nemožnosti dlužníků účelově zneužívat zahájení insolvenčního řízení k přerušení exekučních řízení např. v době, kdy by jim měly být v dražbě zpeněženy nemovitosti. Obdobně má insolvenční soud povinnost zamítnout návrh, který by následoval dříve jak 5 let po předchozím zamítnutí dlužníkovra návrhu, případně dříve jak 10 let od předchozího osvobození dlužníka.

Dlužník mohl dále dle IZ, ve znění oddlužovací novely, v souvislosti s výše uvedeným žádat o snížení výše zákonné splátky i v případě, kdy nebude garantovat minimální 50% uspokojení nezajištěných věřitelů (ust. § 398 odst. 3 IZ, ve znění před oddlužovací novelou). Oddlužovací novela stanoví nový benevolentnější korektiv pro snížení dlužníkových zákonných splátek. Soud může snížit výši splátek „*lze-li se zřetelem ke všem okolnostem divodně předpokládat, že je výše splátek určená podle odstavce 3 způsobilá ohrozit plnění splátkového kalendáře nebo že míra uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů bude vyšší i při jiné výši měsíčních splátek.*“¹²²

Dvořáková¹²³ v tomto směru spatřuje vyšší míru nejistoty na straně věřitelů, když těmto padá jistota stejně vysokých splátek po celou dobu oddlužení. Stejně tak autor spatřuje nejistotu ve skutečnosti, že i když při snížení splátek může být očekávána vysoká míra uspokojení, nemusí tomu tak ve výsledku vždy být. Opět tedy „ostrouhá“ věřitel.

4.8.5 Zefektivnění sepisu a podávání návrhu na povolení oddlužení

Legitimním poskytovatelům služeb spojených s podáním návrhu na povolení oddlužení bylo oddlužovací novelou odlehčeno. Konkrétně v podobě zrušení povinného příkládání seznamu dlužníkových závazků, neboť vytvoření tohoto bylo mnohdy velmi problematické.

¹¹⁹ Srov. původní podmínku povolení oddlužení, tj. očekávané uspokojení nejméně 30% nezajištěných pohledávek, viz výše (ust. § 395 odst. 1 písm. b) IZ ve znění před oddlužovací novelou).

¹²⁰ STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Epravo.cz* [online]. 2019, 11. 4. 2019, 2019 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/desatero-oddluzovaci-novely-109074.html>, bod IV.

¹²¹ Tamtéž, bod III.

¹²² Ust. § 398 odst. 5 věta druhá IZ, ve znění oddlužovací novely.

¹²³ DVOŘÁKOVÁ, Veronika. Kam až povede..., bod VI. in fine.

Dlužníci často absolutně nemají přehled, kde a kdy se komu a k čemu zavázali. Tvorbou takového seznamu tedy byla pro sepisovatele návrhu detektivní činností, kdy se musel v lepším případě probrat kupou dlužníkových dokumentů, v horším složitě dotazovat různé instituce, aby zjistil jejich pohledávky. Dlužník stále musí osvědčit svůj úpadek, tj. vždy by měl nějak doložit alespoň dva své dluhy (mnohost věřitelů), skutečnost že jsou více jak 30 dní po splatnosti a není je schopen plnit.

Úlevou pro dlužníky a sepisovatele návrhů dále bylo zkrácení období za které musí dlužník poskytovat údaje o svých příjmech. Z původních 3 let před podáním návrhu a výhledu na 5 let od podání návrhu, musel dlužník nově poskytnout údaje o svých příjmech shodně za 12 měsíců od podání návrhu. Dlužník tedy musel doložit své příjmy za poslední rok a uvést prognózu vývoje svých aktiv na rok od podání návrhu. Navíc však k tomuto zkrácenému prověřování mělo být dokládáno čestné prohlášení, ve kterém dlužník stvrdí že byl poučen o svých povinnostech, bude vynakládat maximální možné úsilí k uspokojení svých věřitelů a bude přiznávat své veškeré příjmy (ust. § 392 odst. 1 písm. d) IZ, ve znění oddlužovací novely). Těmito zjednodušeními a výše uvedeným zpřísněním postihů pro neoprávněné osoby mělo dojít k vymýcení oddlužovacích agentur a obdobných podnikavců a přenechat agendu sepisu a podání návrhů na povolení oddlužení oprávněným subjektům, jakými byli advokáti nebo notáři.¹²⁴

4.8.6 Změna doby trvání oddlužení

1 rok, to je doba, na kterou zákonodárce oddlužovací novelou umožnil dlužníkům z důležitých důvodů přerušit průběh oddlužení, resp. plnění splátkového kalendáře. Co lze považovat za důležitý důvod nám ust. § 412b IZ, ve znění oddlužovací novely, nenapovídá, dle návrhu 2018, komentáře k bodu 41, by těmito důležitými důvody měly být např. dlouhodobá pracovní neschopnost nebo ztráta zaměstnání. Doba přerušení není započtena do celkové doby oddlužení, řízení se tedy adekvátně prodlužuje. Strnad¹²⁵ spatřoval problém v otázce nákladů ISpr v době přerušení plnění oddlužení, tedy zda a v jaké výši by měla ISpr náležet jeho odměna. Autor zaujímá souhlasné stanovisko se Strnadem, když má za to, že odměna ISpr by měla náležet i za dobu tohoto přerušení, otázkou však je, zda v plné výši. Administrace dlužníka v době přerušení nekončí, zároveň ISpr je osobou, která kontroluje důvody pro trvání přerušení plnění oddlužení a v případě odpadnutí důvodu spraví soud,

¹²⁴ STRNAD, Zdeněk. Bariéry vstupu do oddlužení po 1. 6. 2019. *Advokátní deník* [online]. 2019, 25.5.2019, 2019 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/25/bariery-vstupu-do-oddluzeni-po-1-6-2019/>, Bariéra personální.

¹²⁵ STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací..., bod VIII.

aby o obnovení plnění oddlužení rozhodl. Pravděpodobně tedy bude ISpr náležet odměna celá, i když bude hrazena až ex post po znovuobnovení plnění oddlužení.

Zákonodárce dále umožnil prodloužení oddlužení (ust. § 412b odst. 5 IZ, ve znění oddlužovací novely). Možnost prodloužení o několik měsíců, max. o 6, připadá v úvahu především u kratšího, tříletého, cyklu oddlužení. Dlužník např. může hranici 60% uspokojení svých nezajištěných věřitelů pokořit až za 3 roky a jeden měsíc a stejně může být osvobozen již v této době a nemusí čekat na konec jinak nastávajícího pětiletého období. Pokud si tedy dlužník včas o toto prodloužení požádá, může mu tato nová možnost umožnit rychlejší oddlužení i když je tzv. na hraně.

4.8.7 Oddlužení FO podnikatelů

Oddlužovací novela nadále přinesla do ust. § 398b IZ novou výslovnou úpravu stále běžnější praxe, a to oddlužování OSVČ. Tímto novým vloženým ust. byla definitivně upravena možnost tyto oddlužovat plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Vzhledem k nepravdivosti a nejasné budoucí výši příjmů takového podnikatele zákonodárce stanovil postup, jakým má ISpr určit výši tzv. zálohové splátky. Na konci zdaňovacího období ISpr následně spočítá, kolik mělo být uhrazeno a kolik skutečně bylo a případný rozdíl dlužník buďto doplatí, nebo mu je přeplatek vyplacen zpět, ne však nutně.

4.8.8 Ostatní úpravy oddlužení

Jednou z dalších změn bylo sjednocení lhůty pro podání přihlášek pohledávky pro všechny způsoby řešení úpadku na 2 měsíce.

Zásah provedl zákonodárce dále v oblasti nepřiměřeného příslušenství, když zavedl kategorii podřízených pohledávek. V případě oddlužení, pokud věřitel přihlašuje pohledávku, ze které tvoří příslušenství vyšší částku než jistina, přihlašuje tuto hyperochu jako podřízenou pohledávku. Tato část pohledávky se poté uspokojuje až jako poslední, tedy k její úhradě zásadně nedojde. Podřízené pohledávky zároveň nemají vliv na procentní hranice pro uvedené pro splnění oddlužení, ať už ve 3 nebo 5 letech.

V souvislosti s očekávaným vysokým nápadem na soudy se dále přijala úprava lhůty, tj. prodloužení na 3 pracovní dny, pro zveřejnění IN v IR. Tato lhůta neplatí v případě šikanózního IN, kdy soud může rozhodnout o pozdržení zveřejnění až na 7 dní.

4.8.9 Závěr k oddlužovací novele

Oddlužovací novela posunula úpravu oddlužení opět o kus dále prodlužnickým směrem. Zavedla sice některé instituty, které by měli zajistit efektivnější průběh řízení, a tedy i vyšší uspokojení věřitelů (např. zvýšený dohled ISpr), avšak tyto nevyrovnaly zavedené úlevy

dlužníkům. Dalším nedostatkem byla dle Strnada¹²⁶ nedostatečná příprava a odborná diskuse při tvorbě novely takového rozsahu. Dörfl¹²⁷ se pro změnu obával pochodu dlužníků na soudy, když pravidla budou takto výrazně rozvolněna.¹²⁸ Dvořáková¹²⁹ uzavírá, že z oddlužení se opravdu stává zbraň dlužníků proti věřitelům, jak se zprvu obával Havel,¹³⁰ a věřitelé jen marně čekají na nějaký štít na obranu. IŘ zároveň rozvolněním podmínek přestává mít na dlužníky výchovný vliv.

4.9 Covidové novely

Situace nastalá v ČR po vypuknutí covidové pandemie měla způsobit vysoký nárůst úpadků obecně. Jak uvádí důvodová zpráva¹³¹ k první úpravě, tj. covid 1,¹³² „[...] došlo k zásadnímu omezení volného pohybu občanů České republiky. [...] Zásadní dopady přijatých opatření se týkají i příjmů velkého počtu obyvatel – v pohostinství a hoteliérství se zcela zastavil provoz, zaměstnanci jsou propouštěni, živnostníci nemohou provozovat svoji činnost a uchází jim zisk. [...] opatření vlády vede k výraznému propadu příjmů domácností. Lze přitom očekávat, že tyto krátkodobé ekonomické dopady se budou i nadále prohlubovat.“¹³³

V důsledku předpokládaného nárůstu IŘ covidem 1 zavedl zákonodárce do IZ nové ustanovení o mimořádném moratoriu (ust. § 127a IZ, ve znění covidu 1), které za uvedených podmínek mohlo umožnit dlužníkům oddálit svou úpadkovou situaci a získat čas pro její řešení.

Covidem 2¹³⁴ bylo v souvislosti s dalšími vlnami pandemie následně upraveno období, do kdy mohou dlužníci výše uvedeného moratoria využít a zároveň posunuta hranice pro určení, kdy dlužník nebyl ještě v úpadku.

¹²⁶ Tamtéž, Závěr.

¹²⁷ DÖRFL, Luboš. Bude se konat další pochod dlužníků na soudy?. *Advokátní deník* [online]. 2019, 28.5.2019, 2019 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/28/bude-se-konat-dalsi-pochod-dluzniku-na-soudy/>

¹²⁸ Pochod se konal, nápad v oblasti oddlužení se po účinnosti oddlužovací novely dočasně zvýšil až dvojnásobně.

¹²⁹ DVOŘÁKOVÁ, Veronika. Kam až povede..., Závěr.

¹³⁰ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň...

¹³¹ *Vládní návrh zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a exekučního řádu: Důvodová zpráva*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020, ročník 2020, 807/0. (dále jen „návrh covid 1“)

¹³² Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, v původním znění. (dále jen „covid 1“)

¹³³ Návrh covid 1, Obecná část, bod 1.

¹³⁴ Zákon č. 460/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, a zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, v původním znění. (dále jen „covid 2“)

Výše uvedenými předpisy a dalšími opatřeními byly zároveň uvolněny některé lhůty, tak, aby bylo možné vše administrovat a umožnit rozumný průběh IŘ i za ztížených pandemických podmínek.

Nárůst počtu IŘ nebyl nakonec nijak dramatický, neboť stát rozmanitými dotačními balíčky mnoho podnikatelů i domácností udržel solventních. Jaké dopady však toto dotování státem má na ekonomiku lze spatřit v podobě vysoké inflace na přelomu let 2022 a 2023. Do ekonomiky bylo vneseno obrovské množství peněz, které tam nemělo být. Tržní systém nyní sám reguluje množství oběživa snížením jeho hodnoty.¹³⁵ Otázkou tedy zůstává, zda by na trh a plynulý vývoj ekonomiky nemělo lepší vliv, kdyby zákonodárce nenechal pracovat úpadkové právo. Důsledky těchto zásahů pravděpodobně insolvenční soudy pocítí již v průběhu roku 2023, neboť oddalováním úpadku může dojít k jeho následnému prohloubení.

4.10 Zhodnocení platné právní úpravy

Současná právní úprava oddlužení je po zásahu především oddlužovací novely prodlužnický vychýlená. Vychýlení je však odůvodněno mj. dřívějšími nedostatky úpravy spotřebitelského práva, na jejíž úpravě zákonodárce stále pracuje i v roce 2023. Počátkem milénia prudce vzrostly možnosti úvěrového financování. S tím souvisel i navazující prudký nárůst exekučních řízení a následné rozvolnění pravidel pro možnost oddlužení přeúvěrovaných, resp. předlužených, osob. Právní úprava oddlužení je nyní nastavena na hranici společenského konsenzu a reaguje na dřívější nedostatečnou regulaci a osvětu v oblasti externího financování spotřeby.

Zákonodárce se bohužel pokouší urychleně řešit následek dřívějších nedostatků a příčiny těchto problémů většinou opomíjí. Nelze se spoléhat pouze na úpravu úvěrování a sanování dluhů. Zákonodárce by se měl především zaměřit na obecnou dluhovou osvětu. Nastalý stav, jak se vyjádřil Krhut, může být v budoucnu nebezpečný pro celou společnost. „[...] byla dříve úpadková agenda více či méně agendou obchodní. „To už neplatí. Posunuli jsme se do civilu a suneme se k agendě opatrovnické,“ řekl. Celých 10% dospělé populace nezvládá svůj finanční život. Jde tedy o civilní agendu řešící lidi ve výrazně složitě životní situaci.“¹³⁶

Současná neschopnost společnosti se vypořádat se svými závazky pramení z velké části ve finanční negramotnosti, kdy dlužníci nejsou sto pochopit, že bohužel nemůžou mít všichni

¹³⁵ Srov. GREGOROVÁ, Markéta. Trojitý ekonomický...

¹³⁶ VÁLOVÁ, Irena. Soudce Krhut: Oddlužení se stává agendou občanů, kteří nezvládají život. *Česká justice* [online]. 2019, 2019 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/04/soudce-krhut-oddluzeni-se-stava-agendou-obcanu-kteri-nezvladaji-zivot/>.

vše. Důkladným vzděláváním společnosti, tak lze dosáhnout výsledku v podobě lepšího povědomí o možných důsledcích externího financování spotřeby. Zákonodárce prozatím jde cestou kladení překážek, viz dnes výrazně sešněrovaná pravidla pro poskytování spotřebitelských úvěrů, avšak zapomíná na povahu českého národa. Vždy se najde způsob, jak překážky obejít.

Autor se zároveň neztotožňuje s úpravou obsaženou v EŘ, pokud jde o zastavování bezvýsledných exekucí. Zákonodárce poněkud nesystémově zařadil kvazi sanaci dluhů právě do EŘ, který by dle soudu autora neměl sloužit k ulevování dlužníkům, ale k efektivnímu vymáhání pohledávek věřitelů. Toto téma zmiňuje i Strnad,¹³⁷ přičemž autor práce s ním souhlasí, že nelze dlužníky do oddlužení nutit. Bez jejich aktivní a chtěné účasti nemůže IŘ zdárně proběhnout. Nelze tedy uvažovat o automatickém překlopení dlužníků s vícenásobnými a dlouhotrvajícími exekucemi do režimu IZ. Autor však nepovažuje za šťastné řešení, kdy dlužníkům postačí určitou dobu skrývat své příjmy před exekutory a stát prostřednictvím EŘ následně exekuci zastaví, čímž de facto dojdeme ke stejnému následku, jako v případě aktivního dlužníka, který řádně splní podmínky oddlužení.

Zajímavějším a „spravedlivějším“ institutem je milostivé léto,¹³⁸ které Strnad¹³⁹ také zmiňuje. Tato „oddlužovací“ akce již proběhla v letech 2021, 2022 a pravděpodobně proběhne znovu i v roce 2023. Podstatou je, že je dlužníkům umožněno za splnění stanovených podmínek uhradit z určitých druhů pohledávek dlužnou jistinu a snížené náklady soudního exekutora (pevně stanovená částka nehladě na výši jistiny). Následně je dlužníkům odpuštěno příslušenství pohledávky a exekuce zastavena. Tímto lze dlužníky motivovat k řádnému plnění svých povinností, neboť musí alespoň projevit zájem o zbavení se dluhů. S úhradou dlužné jistiny jim může pomoci i nezisková organizace jako např. Člověk v tísní.¹⁴⁰

Závěrem, úprava IZ se zdá být povětšinou dostatečnou, a nakonec vcelku správně nastavenou. Zůstává již však na zákonodárci, aby lépe řešil příčiny současného problému v podobě několikanásobných exekucí a mnoha osob nacházejících se v dluhových pastích. Pouhým řešením následků se česká společnost nepoučí, nikam neposune a vše může vyústit ad absurdum ve zhroucení celého současného systému.

¹³⁷ RANDÁKOVÁ, Monika. Rozhovor se Zdeňkem Strnadem, soudcem insolvenčního soudu: Insolvenční praxe z pohledu insolvenčního soudce. KOMORA AUDITORŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Auditor* [online]. 2022, 31.5.2022, **2022**(5), 27-31 [cit. 2023-02-09]. ISSN 1210-9096. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/6890/5-auditor-2022.pdf>, Odpověď na 5. otázku.

¹³⁸ Srov. k ročníku 2022: MILOSTIVÉ LÉTO II. *Justice.cz: Exekuce* [online]. 2022 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://exekuce.justice.cz/milostive-letol/>.

¹³⁹ RANDÁKOVÁ, Monika. Rozhovor se Zdeňkem Strnadem..., Odpověď na 5. otázku.

¹⁴⁰ Tato organizace poskytuje dlužníkům bezplatné poradenství a zprostředkovává dary pro možnost uhrazení dlužných jistin, viz webové stránky: <https://milostiveleto.cz/>.

5 De lege ferenda

Právní úpravu IZ jako celku, ani úpravu oddlužení jistě v budoucnu neminou úpravy, a to ať už v rámci harmonizace úpadkového práva v rámci EU, ani na popud zákonodárce. Lze jen doufat že budoucí úpravy oddlužení, jako bezesporu nejvyužívanějšího a nejvíce společensky oscilujícího způsobu řešení úpadku, nebudou nadále prováděny převážně z politických důvodů, jak tomu bylo dosud. Soudy, ISpr, advokáti ale i akademická sféra, stejně jako ekonomové jsou připraveni a otevřeni odborné diskusi. Záleží již na zákonodárci, zda těchto otevřených dveří využije a bude s odbornou veřejností zásahy do takto důležité právní úpravy více diskutovat.

5.1 Chystané úpravy

5.1.1 Zamýšlené provedení evropské směrnice a přílepky

Jednou z těchto budoucích úprav měl být návrh 2021.¹⁴¹ Zákonodárce údajně reagoval na evropskou směrnici,¹⁴² kterou považoval za nutné provést. Úpravy zvolené v návrhu 2021 jsou ale vysoko nad rámec úpravy evropské směrnice, která požaduje především zefektivnění sanace podnikatelů. Úpravu však IZ v platném znění téměř naplňuje, a není nutné tedy k provedení směrnice uskutečňovat jakékoliv velké parametrické změny, a to obzvláště v oddlužení, kterého se evropská směrnice téměř nedotýká. Návrh 2021 byl tedy z velké části populistickým krokem vlády a PSP před koncem VIII. volebním období.

Návrhem 2021 mělo tedy mimo jiné dojít k vyškrtnutí speciální úpravy délky oddlužení pro starobní důchodce a invalidy 2. a 3. stupně, oproti tomu se však tato původní specialita měla stát lex generalis. Zákonodárce tedy zamýšlel zkrátit dobu trvání oddlužení plošně pro všechny dlužníky splňující podmínky pro povolení oddlužení na 3 roky.

Další uváděnou změnou měla být přeměna rozhodnutí o splnění oddlužení a rozhodnutí o osvobození dlužníka. Dle návrhu 2021 mělo dojít k časové výměně těchto institutů, tedy dlužník měl zprvu po splnění podmínek být osvobozen a následně, po celkovém dokončení IŘ, včetně některých souvisejících incidenčních sporů, měl soud rozhodnout o splnění oddlužení.

¹⁴¹ *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: Důvodová zpráva.* Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2021, ročník 2021, 1073/0. (dále jen „návrh 2021“)

¹⁴² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. 6. 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční). (dále jen „evropská směrnice“)

Zákonodárce se nejprve svou vůlí neúspěšně pokusil prosadit v režimu legislativní nouze. Dle návrhu 2021 z důvodu nutnosti rozvolnit pravidla pro aplikaci oddlužení a ochránit tak dlužníky před dopady covidové pandemie. Po neschválení tohoto zrychleného postupu se návrh 2021 dostal do klasického legislativního procesu. Projednávání však bylo přerušeno koncem VIII. volebního období.

5.1.2 Skutečné provedení evropské směrnice

Nově zvolená PSP a nová vláda zareagovala na potřebu provedení evropské směrnice bezodkladně. Reagovala ovšem ve zcela jiném duchu než vláda předchozí. V souladu s požadavky evropské směrnice byl zaveden institut preventivní restrukturalizace, jako způsobu předcházení úpadku. Vzhledem k tomu, že se nejedná o úpadkovou, ale předúpadkovou úpravu, má tato dostat vlastní právní předpis a k zásahu do IZ má dojít pouze v rámci odkazování na předpis. Lze dohledat jako sněmovní tisk č. 371, vládní návrh zákona o preventivní restrukturalizaci.

Na základě uvedeného rozporu přístupů, lze uzavřít, že právní úprava oddlužení je při nejmenším dostatečná a není zde žádný rozumný důvod pro její radikální změny, jak navrhoval návrh 2021. Bohužel IZ na takovéto ukvapené zásahy bez předchozí dostatečné odborné diskuse trpí a důsledkem je naklonění jeho úpravy prodlužnickým směrem.

5.2 Budoucí vývoj

Prognóza do budoucna není nijak pozitivní. V roce 2023 a následujících letech se začnou naplno projevat důsledky covidové pandemie a v kombinaci se současnou geopolitickou situací, především válkou na Ukrajině a souvisejícími protiruskými sankcemi, může nastat velký společenský problém. Mimo jiné rekordní míra inflace i další nastalé skutečnosti pravděpodobně způsobí vysoký nárůst nápadu na soudy, přičemž autor předpokládá, že současná úpadková úprava i personální kapacity si s tímto trendem poradí. Zvýšený nápad bude pravděpodobně v rámci celé civilněprocesní agendy, jak v nalézací, exekuční, tak i v insolvenční fázi. Vzhledem k existenci řízení urychlujících institutů, jako řízení o vydání EPR,¹⁴³ vyšší efektivnosti a rychlosti justice v oblasti vymáhání pohledávek, můžeme ke konci roku 2023 očekávat zvýšené množství nově zahájených exekučních řízení. S tímto ruku v ruce pravděpodobně v případě aktivních dlužníků bude obdobným tempem narůstat nápad insolvenční agendy.

¹⁴³ Elektronický platební rozkaz.

Na zákonodárci tedy, v návaznosti na výše uvedené připadá břímě, zda bude i nadále podporovat zadlužování domácností i podnikatelů a následně uvolňovat pravidla pro zbavení se těchto dluhů nebo k situaci přistoupí čelem a bude řešit příčiny samotného problému.

5.2.1 Úpravy IZ?

Možné budoucí legislativní úpravy by dle názoru autora neměly, až na výjimky, směřovat do úpravy IZ. Úpravy by se měly však věnovat jiným neméně důležitým, možná i důležitějším, oblastem (viz níže).

Pokud jde o úpravu IZ, mohl by se zákonodárce zaměřit mimo jiné na úpravu výše odměny sepisovatele a podavatele návrhu na povolení oddlužení (ust. § 390a IZ), která nebyla změněna od jejího zavedení Akreditační novelou. Vhodně se jeví např. místo pevně uvedené zákonné částky její výši navázat na příslušné předpisy upravující odměny oprávněných osob. Nulový vývoj výše této částky nijak nesleduje změny provedené v těchto standardních odměnových předpisech. Jak uvádí Ludvík, „*Maximální výše zákonem stanovené odměny [...] činí v současnosti 4 000 Kč bez DPH. Přitom odměna za tři až šest úkonů právních služeb či za čtyři až šest hodin práce šikovného advokáta, která s podáním návrhu na oddlužení bezpodmínečně souvisí, převyšuje zákonem stanovenou maximální odměnu víc než dvojnásobně. Jak je to možné?*“¹⁴⁴

Další možnou úpravu IZ autor spatřuje v oblasti časové záměny institutů splnění oddlužení a osvobození od zbytku dosud neuhrazených pohledávek, jak předvídal návrh 2021. Hlavním důvodem pro změnu je, aby i po dobu, kdy je zřejmé že dlužník za 3 roky splnil podmínky pro osvobození, tj. 60% uhrazeno, nemusel nadále plnit splátkový kalendář jen z důvodu, že se např. čeká na plnou moc rozvrhového usnesení. Tuto tezi podporuje i Strnad.¹⁴⁵

5.2.2 Úpravy EŘ?

Dalším řešením způsobilým pomoci zadluženým osobám a zároveň i věřitelům můžou být případné úpravy EŘ. Tyto možnosti autor spatřuje mimo jiné v oblasti přidělování exekučních případů jednotlivým exekutorům. Tato otázka již byla v minulosti několikrát diskutována a teritorialita exekutorů či jednota exekutora, pokud jde o dluhy jednoho dlužníka, dosud nebyla prosazena. Pokud jde o případ teritoriality, jednalo by se v případě mnoha exekutorů o významný nárůst agendy, oproti tomu by však věřitelé měli vždy jasno, kde řízení

¹⁴⁴ LUDVÍK, Martin. Výše zákonné odměny za sepis insolvenčního návrhu z pohledu advokáta. *Advokátní deník* [online]. 2022, 28.11.2022, 2022 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/11/28/vyse-zakonne-odmeny-za-sepis-insolvenčního-navrhu-z-pohledu-advokata/>, Úvodní premisa článku.

¹⁴⁵ RANDÁKOVÁ, Monika. Rozhovor se Zdeňkem Strnadem..., Odpověď na 7. otázku.

bude u konkrétního dlužníka zahájeno.¹⁴⁶ Především by došlo k nárůstu právní jistoty, když by dlužník věděl, ke kterému exekutoru se má obracet se svými dotazy a omezení obřích strojů na vymáhání, kterými bezesporu jsou EÚ Přerov, či EÚ Praha 5. Pokud tedy máme numerus clausus exekutorů, měl jim být zajištěn nápad případů z jejich oblasti působení.

Obdobně na tuto otázku navazuje jednota exekutora u již zahájeného exekučního řízení. I v případě, kdy by nebyla prosazena výše uvedená teritorialita, by věřitel, který první zahájí exekuci proti povinnému určil exekutora i pro další oprávněné. V tomto důsledku by na základě důsledné úpravy procesních podmínek mohlo dojít ke slučování vymáhání věcí, tj. konsolidace řízení. Vyplácení na pohledávky by následně mohlo probíhat v rámci exekučního řízení dle pořadí zahájených exekucí, či dle kvality pohledávky.¹⁴⁷

S otázkou efektivity dále souvisí vícekolejnost exekuční úpravy. Lze považovat za značně neefektivní souběžný průběh exekucí dle EŘ, OSŘ, DŘ¹⁴⁸ nebo dalších předpisů. Pokud jednou zákonodárce zvolil postup volbou soukromých exekutorů, měl by tento přesun pravomocí završit a sjednotit exekuční úpravy pod hlavičku EŘ.

Uvedenými způsoby by byly ušetřeny nemalé náklady všem zúčastněným v řízení včetně státu. Dlužník by především hradil náklady pouze jednoho exekutora, nikoliv několika různých vybraných věřiteli. V konečném důsledku by tedy došlo k efektivnějšímu uspokojování věřitelů a menší pravděpodobnosti dlužníkovu úpadku, a to ve všech výše uvedených případech.

EŘ by zároveň měl opustit výše uvedené zastavování bezvysledných exekucí. Pokud je dlužník neaktivní a nejeví snahu svou situaci řešit prostřednictvím oddlužení, které je bez větších omezení přístupné všem, neměl by se stát stávat jeho chůvou a řešit tuto situaci za něj na úkor věřitelů. Tento institut je další v řadě, který prolamuje ust. § 3 odst. 2 písm. d) OZ, tedy základní zásadu soukromého práva pacta sunt servanda. Tato by měla být prolamována pouze za speciálně určených podmínek a jako poslední záchrana dlužníka v IŘ.

5.2.3 Závěr k budoucímu vývoji, další vhodné úpravy

V budoucnu je zapotřebí zvýšit povědomí společnosti o možných důsledcích bezdůvodného zadlužování a naučit ji opět pracovat se zásadou pacta sunt servanda, která již byla zákonodárcem odložena ne na 2., ale spíše na 22 kolej. Autor spatřuje problém v prodlužnický rozvolněných pravidlech IZ a nesmyslných ustanoveních EŘ. V rámci úpravy

¹⁴⁶ Dlužno dodat že většina věřitelů má i v současné situaci volného výběru jasno, když má uzavřené rámcové smlouvy s určitými exekutory.

¹⁴⁷ Např. přednostní pohledávky na výživném, či pohledávky státu.

¹⁴⁸ Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

IZ však nakonec došlo ke konsensu odborné veřejnosti i věřitelů, že současné nastavení, kdy se věřitelům se z oddlužení dostává uspokojení v průměru cca 40%,¹⁴⁹ je přípustné.

Pokud jde o úpravu faktického odpouštění dluhů v EŘ, ta byla věřiteli mlčky akceptována, když odborná diskuse na toto téma byla omezena na minimum a šlo spíše o politické rozhodnutí. Tato úprava byla především zcela nesystematicky zařazena do EŘ, když sanace dlužnickových dluhů spadá do materie IZ. Štika¹⁵⁰ dále spatřuje protiústavnost zavedené pravé retroaktivity, když nová pravidla se vztahují i na již probíhající řízení.

V posledních dvou dekadách byl v ČR vychován nezodpovědný dlužník, který se stal ve společnosti normou. Na jeho nedbalost však následně opět doplácí celá společnost. Strnad tuto situaci vystihl řečnickou otázkou: „*Nemáte také ten pocit, že dluh se stává běžnou normou a život v dlužích společensky přijatelným modelem?*“¹⁵¹ Stalo se tedy normou, že dlužit může každý kolik chce, nikoliv dle svých schopností, a stát se následně postará o odpuštění. Vše způsobeno nedostatky dřívější právní úpravy a osvěty. Cesta je tedy otevřená v oblasti ještě přísnějšího sešňorování pravidel pro poskytování spotřebitelských úvěrů. Dále v oblasti změny osnov ve školském systému, kdy zavedení povinného samostatného předmětu typu „finanční gramotnost“ již na základních školách by prospěla. Obsahem by pak mohlo být mimo jiné modelové řešení případových studií, kdy by si žáci vyzkoušeli, kdy a za jakých podmínek si mohou dovolit své potřeby externě financovat. Toto povědomí ve společnosti dnes obecně chybí.

Pokud tedy zákonodárce nepůjde cestou řešení příčin, může se česká společnost dostat i do situace, kdy trh zareaguje bez jejich přičinění. Úvěrové instituce budou samy natolik opatrné, že omezí poskytování finančních prostředků na minimum, a to pouze osobám, které budou považovat za bezpečně solventní. Tato výsledně opět postihne všechny bez rozdílu snížením výkonu ekonomiky. Spolu s tímto se může prohloubit nedůvěra poctivých dlužníků ve spravedlnost.

Nejde tedy pouze o prodlužnickost uvedené úpravy, ve zdárně fungující tržní ekonomice je věřitelský prvek vždy značně omezen, je však zapotřebí především efektivně vzdělávat společnost.

¹⁴⁹ RANDÁKOVÁ, Monika. Rozhovor se Zdeňkem Strnadem..., Odpověď na 3. otázku.

¹⁵⁰ ŠTIKA, Martin. Zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí v rozměru právně výkladovém, ústavním a společenském. *Advokátní deník* [online]. 2022, 30.11.2022, 2022 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/11/30/zastavovani-dlouhodobě-bezvyslednych-exekuci-v-rozmeru-pravne-vykladovem-ustavnim-a-spolecenskem/>, bod 2.1.

¹⁵¹ RANDÁKOVÁ, Monika. Rozhovor se Zdeňkem Strnadem..., Odpověď na 4. otázku.

6 Závěr

Cílem práce bylo především analyzovat historický vývoj způsobů sanace dluhů a zjistit společný determinant těchto úprav. Následně zaujmout stanovisko, jak by se vhodně měla úprava ubírat *de lege ferenda*.

Na základě zjištění provedených v kapitole 2. a 3. autor došel k závěru, že efektivní možnost sanace dluhů na území ČR v době před účinností IZ neexistovala. Zákodárce zareagoval na potřebu tohoto institutu vyvolanou přechodem na systém tržního hospodářství přijetím úpravy IZ, která byla, jak je uvedeno v kapitole 4. značně inspirována úpadkovou úpravou USA s korektivy našemu prostředí bližším, úpravě německé a slovenské.

Vznik oddlužení tedy provázela především potřeba spolu s rozvolněním finančního trhu umožnit externí financování a následné možnosti řešení situací v případě podnikatelského či osobního neúspěchu daných osob. I přes skutečnost, kdy přijatou úpravu oddlužení Havel označil jako nechtěné dítě,¹⁵² lze v kontextu dnešní úpravy hovořit o velkém úspěchu. V posledních letech byla úprava uvolněna prodlužnickým směrem, nikoliv však v rozporu s požadavky na její funkci, tedy znovuzapojení ekonomicky neúspěšných osob do života.

V rozporu se systematickým účelem IZ a především oddlužení, byly přijaty některé instituty sanace dluhů do EŘ.

Zákodárce především dále tenduje k nebezpečným úpravám IZ i dalších předpisů směrem k upozadění zájmu věřitelů. S tímto se autor neztotožňuje a považuje za nutné řešení příčin zadluženosti společnosti. Jak je uvedeno v kapitole 5., jedním ze způsobů řešení může být zefektivnění a snížení nákladů exekučního řízení. Dalším důležitým řešením je mnohem výraznější zapojení státu ve vzdělávání společnosti v dluhových otázkách již od útlého věku.

Právní úprava oddlužení již balancuje na hraně společenského konsensu, kdy věřitelé pravděpodobně jen těžko připustí omezování jejich pravomocí a možností, ať už v IŘ nebo exekučním řízení.

Bohužel společným determinantem úprav oddlužení často bylo pouze politické rozhodnutí v návaznosti na vysoký počet probíhajících exekucí a snaha ulevit lidu. Pouze některé úpravy determinovala opravdová socioekonomická nebezpečí, příkladmo protikrizová novela, protišikanózní novela, či revizní novela. Zpravidla tyto výše uvedené novely reagovaly i na aplikační praxi soudů, která poukázala na nedostatky určité úpravy.

Problematika výše uvedená nemohla být v práci komplexně obsažena, neboť svým rozsahem a důležitostí by především v oblasti socioekonomických determinant a návrhů *lege*

¹⁵² HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň..., bod I.

ferenda zasluhovala rozsáhlou studii za spolupráce ekonomů, soudců i dalších odborných subjektů.

Bibliografie

Legislativa a související dokumenty

Vládní návrh zákona o konkursním a vyrovnacím řízení: Důvodová zpráva. Praha: Vláda České a Slovenské Federativní republiky, 1991, ročník 1991, číslo 675/0.

Návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 1999, ročník 1999, číslo 219/0.

Vládní návrh zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2005, ročník 2005, 1120/0.

Vládní návrh zákona o insolvenčních správcích: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2005, ročník 2005, 1192/0.

USNESENÍ ústavně právního výboru ze 78. schůze dne 20. ledna 2006: Vládní návrh na vydání zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2006, ročník 2006, 1120/1. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=14720&pdf=1>.

Pozměňovací a jiné návrhy k vládnímu návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2006, ročník 2006, 1120/2. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=14721&pdf=1>.

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 312/2006 Sb., a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2007, ročník 2007, 151/0.

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 312/2006 Sb., a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2012, ročník 2012, 604/0.

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2013, ročník 2013, 929/0.

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony:

Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2016, ročník 2016, 785/0.

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2018, ročník 2018, 71/0.

Vládní návrh zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a exekučního řádu: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020, ročník 2020, 807/0.

-Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: Důvodová zpráva. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2021, ročník 2021, 1073/0.

Zákon č. 1/1869 ř.z., jímž se zavádí řád konkursní, v původním znění.

Císařské nařízení č. 337/1914 ř.z., řád konkursní, vyrovnací a odpůrčí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 190/1922 Sb., kterým se mění některá ustanovení konkursního a vyrovnávacího řádu, císařského nařízení ze dne 10. prosince 1914, č. 337 ř.z., v původním znění.

Zákon č. 64/1931 Sb., československý řád konkursní, vyrovnací a odpůrčí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 142/1950 Sb., o konaní v občianskych súdnych veciach (občiansky súdny poriadok), v původním znění.

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, v původním znění.

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 122/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v původním znění.

Zákon č. 94/1996 Sb., kterým se mění a doplňují zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v původním znění.

Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 12/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v původním znění.

Zákon č. 27/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, v původním znění.

Zákon č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, v původním znění

Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdější předpisů, v původním znění.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, v původním znění.

Zákon č. 108/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 312/2006 Sb., a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, v původním znění.

Zákon č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, v původním znění.

Zákon č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, v původním znění.

Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, v původním znění.

Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, v původním znění.

Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, v původním znění.

Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, v původním znění.

Zákon č. 460/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, a zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, v původním znění.

Komentáře

SPRINZ, Petr, Tomáš JIRMÁSEK, Oldřich ŘEHÁČEK, Milan VRBA, Hynek ZOUBEK a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2019. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-753-8. 3. aktualizace.

Judikatura

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/08, ze dne 21. 4. 2009.

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/09, ze dne 27. 7. 2010.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSČR 9/2009, ze dne 23. 2. 2011.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSČR 20/2009, ze dne 31. 3. 2011.

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 829/2013, ze dne 8. 11. 2013.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 VSOL 218/2014, ze dne 25. 3. 2014.

Odborná literatura

ČERVENKOVÁ, Bára. *HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA POLSKA V OBDOBÍ HOSPODÁŘSKÉ KRIZE POČÁTKU 21. STOLETÍ*. Brno, 2013. Dostupné také z:

https://is.muni.cz/th/hn0gg/BP_Cervenkova_Bara.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Mgr. Ing. Stanislav Tvrz.

KOSTLÁN, Antonín. „Cenová revoluce“ a její odraz v hospodářském vývoji Čech. In: *Folia historica Bohemica 11*. Praha: Ústav československých a světových dějin ČSAV, 1987, s. 161-212.

PERINGER, Marek. *Právní věda (1948-1989)*. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr Bc. Jaromír Tauchen, Ph.D., LL.M. Eur.Int.

SMOLÍK, Petr. *Oddlužení v právním řádu ČR*. Praha: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-807-4006-173.

STRNAD, Zdeněk. Poznámky ke (zdánlivé) kolizi některých pasáží InsZ. In: SCHÖNFELD, Jaroslav, Michal KUDĚJ, Bohumil HAVEL a Petr SPRINZ. *Insolvenční praxe: Problémy a výzvy pro léta dvacátá*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 143-151. ISBN 978-80-7400-780-4.

ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947.

URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960, 74 s. Rozpravy Československé akademie věd. Řada společenských věd roč. 70, seš. 4. Studie.

VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, 1. Právnícká knihovna.

Články, webové a ostatní zdroje

BABUŠKOVÁ, Jana. Oddlužení manželů – aneb co v zákoně nenajdete. *Bulletin advokacie* [online]. 2012, **2012**(4), 32-33 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgjpweyk7grpxgxztgi&groupIndex=109&rowIndex=0&refSource=search-facets>.

Celkem exekucí: graf. In: *Exekutorská komora České republiky: Statistiky* [online]. 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>.

DÖRFL, Luboš. Bude se konat další pochod dlužníků na soudy?. *Advokátní deník* [online]. 2019, 28.5.2019, **2019** [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/28/bude-se-konat-dalsi-pochod-dluzniku-na-soudy/>.

DVOŘÁKOVÁ, Veronika. Kam až povede lidská benevolence aneb oddlužení jako zbraň dlužníka na věřitele. *Advokátní deník* [online]. 2020, 7.5.2020, **2020** [cit. 2023-02-06].

Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/05/07/kam-az-povede-lidska-benevolence-aneb-oddluzeni-jako-zbran-dluznika-na-veritele/>.

GREGOROVÁ, Markéta. Trojitý ekonomický šok – realita zitrka?. *Markéta Gregorová* [online]. 2020, **2020**, 20.4.2020 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://gregorova.eu/trojity-ekonomicky-sok-realita-zitrka/>.

GRYGAR, Jiří. Problematická ustanovení oddlužovací novely. *Advokátní deník* [online]. 2019, 30.5.2019, **2019** [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/30/problematicka-ustanoveni-oddruzovaci-novely/>.

HAVEL, Bohumil. Oddlužení - zbraň nebo hrozba?. *Právní rozhledy* [online]. 2007, **2007**(2), 50-55 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxa4s7gjpjxgzvga&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.

HORÁK, Milan. Společné oddlužení manželů. *Epravo.cz* [online]. 2022, 24. 2. 2022, **2022** [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-oddluzeni-manzelu-114182.html>.

JURÁŠ, Marek. Působnost civilněprocesních předpisů a příslušnost soudů po 1. 1. 2014. *Právní rozhledy* [online]. 2014, 13.2.2014, **2014**(3), 88-94 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gnpxgxyzha&rowIndex=0#>.

JUSTICE.CZ: EVIDENCE UPADCU [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: https://upadci.justice.cz/s_provoz.php.

LUDVÍK, Martin. Výše zákonné odměny za sepis insolvenčního návrhu z pohledu advokáta. *Advokátní deník* [online]. 2022, 28.11.2022, **2022** [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/11/28/vyse-zakonne-odmeny-za-sepis-insolvencniho-navrhu-z-pohledu-advokata/>.

MILOSTIVÉ LÉTO II. *Justice.cz: Exekuce* [online]. 2022 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://exekuce.justice.cz/milostive-letol/>.

OLIVA, Otto. *Finanční politika v Čechách po Bílé hoře do kalady r. 1623*. Praha: Český čtenář, 1925, **17**(3), 119 s. Český čtenář.

PETERKA, Jiří. EVIDENCE ÚPADCŮ. *Euro.cz* [online]. 2001, 24.7.2001, **2001** [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/clanky/evidence-upadcu-2-816171/>.

PRAVEC, Josef. Převrat, který nebyl převratem. Únor 1948 jen potvrdil, že Češi už dávno patří na Východ. *Ekonom* [online]. 22.2.2018, **2018** [cit. 2022-12-07].

Dostupné z <https://ekonom.cz/c1-66056600-unor-1948-prevrat-ktery-vlastne-zadnym-prevratem-nebyl>.

RANDÁKOVÁ, Monika. Rozhovor se Zdeňkem Strnadem, soudcem insolvenčního soudu: Insolvenční praxe z pohledu insolvenčního soudce. KOMORA AUDITORŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Auditor* [online]. 2022, 31.5.2022, **2022**(5), 27-31 [cit. 2023-02-09]. ISSN 1210-9096. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/6890/5-auditor-2022.pdf>.

RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. *Právní rozhledy* [online]. 2006, **2006**(21), 765 a násl. [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxa4s7giyv6427g43dk&groupIndex=0&rowIndex=0#>.

ŘEHÁČEK, Oldřich. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie* [online]. 2011, **2011**(7-8), 42-44 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgfpweyk7g5ptqx3tl42de&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search#>.

ŘEHÁČEK, Oldřich a Jan MAŠEK. Novela insolvenčního zákona účinná od 1. 7. 2017 anebo Cui bono?. *Česká justice* [online]. 2017, 30.6.2017, **2017** [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/novela-insolvenčního-zákona-účinná-od-1-7-2017-anebo-cui-bono/>.

SPRINZ, Petr a Jiří RAHM. Mezera krytí přináší nové pojetí úpadku. *Epravo.cz* [online]. 2017, 28.8.2017, **2017** [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mezera-kryti-prinasi-nove-pojeti-upadku-106264.html>.

STATISTICKÝ PŘEHLED SOUDNÍCH AGEND: první část [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020, **2019** [cit. 2022-12-12]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

STATISTICKÝ PŘEHLED SOUDNÍCH AGEND: první část [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 1999, **1999** [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

STATISTICKÝ PŘEHLED SOUDNÍCH AGEND: první část [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2001, **2001** [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

Statistika soudnictví civilního z Čech, Moravy a Slezska za r. 1922-1926, ze Slovenska a Podkarpatské Rusi za r. 1925-26. Praha: Státní úřad statistický, 1929. Československá statistika.

Statistika soudnictví civilního za léta 1927-1931. Praha: Státní úřad statistický, 1935. Československá statistika.

STRNAD, Zdeněk. Bariéry vstupu do oddlužení po 1. 6. 2019. *Advokátní deník* [online]. 2019, 25.5.2019, **2019** [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/25/bariery-vstupu-do-oddluzeni-po-1-6-2019/>.

STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Epravo.cz* [online]. 2019, 11. 4. 2019, **2019** [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/desatero-oddruzovaci-novely-109074.html>.

ŠTIKA, Martin. Zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí v rozměru právně výkladovém, ústavním a společenském. *Advokátní deník* [online]. 2022, 30.11.2022, **2022** [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/11/30/zastavovani-dlouhodob-bezvyslednych-exekuci-v-rozmeru-pravne-vykladovem-ustavnim-a-spolecenskem/>.

VÁLOVÁ, Irena. Soudce Krhut: Oddlužení se stává agendou občanů, kteří nezvládají život. *Česká justice* [online]. 2019, **2019** [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/04/soudce-krhut-oddluzeni-se-stava-agendou-obcanu-kteri-nezvladaji-zivot/>.

ZATLOUKAL, Jiří. 2008. Rok, který přepsal ekonomickou teorii. *Euro.cz* [online]. 2018, **2018** [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/clanky/2008-rok-ktery-prepsal-ekonomickou-teorii-1421434/>.

ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. *Právní forum* [online]. 2009, **6(4)** [cit. 2022-12-06]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni>

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na sledování vývoje úpravy oddlužení obsažené v Zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů a jeho socioekonomické determinanty. V souvislosti s úpravou oddlužení byl sledován vývoj předcházejícího sanačního způsobu řešení úpadku, vyrovnání, obsaženém v Zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. Autorem je zároveň nastíněn dřívější vývoj sanačních forem řešení úpadku a úprav souvisejících.

Cílem práce je analyzovat tento vývoj a jeho socioekonomické determinanty, provést deskripci tohoto vývoje a následně odhalit determinanty společné. Dále práce zjišťuje příčiny naklonění práv a povinností obsažených v insolvenčním zákoně prodlužnickým směrem a pracuje s možnými důsledky pokračování tohoto trendu.

Na základě syntézy výše uvedeného práce zpracovává kolizi zájmu zákonodárce a společnosti v úpravě institutu oddlužení a souvisejících úprav. Diplomová práce dále na základě analýzy deskriptivní části dochází k závěrům *de lege ferenda*.

Práce tedy užívá ve svém výkladu několika výzkumných a výkladových metod, především výkladu subjektivně-historického, teleologického, spolu s přiměřeným užitím výkladu systematického. Okrajově je zároveň využita metoda Law & Economics, v souladu se kterou jsou vedeny polemiky a *maiori* (ekonomie) *ad minus* (právo). Uvedené metody jsou užity především k analýze jednotlivých dílčích novel, případně návrhů zákonů, prostředí a podmínek jejich vzniku a následné syntéze sebraných informací do textu práce. Práce tedy ve velké části využívá především deskripci k popisu historického vývoje.

Abstrakt

The diploma thesis focuses on monitoring the development of debt relief arrangements contained in Act No. 182/2006 Coll., on Bankruptcy and Ways of Solving it (Insolvency Act), as amended, and its socio-economic determinants. In connection with the adjustment of debt relief, the development of the previous remedial method of resolving bankruptcy, settlement, contained in Act No. 328/1991 Coll., on bankruptcy and settlement, as amended, was monitored. At the same time, the author outlines the earlier development of remedial forms of bankruptcy solutions and related adjustments.

The aim of the thesis is to analyze this development and its socio-economic determinants, describe it and subsequently to reveal the common determinants. Furthermore, the thesis investigates the causes of the inclination of the rights and obligations contained in the insolvency law in the pro-debt direction and works with the possible consequences of the continuation of this trend.

Based on the synthesis of the above mentioned, work deals with the conflict of interest of the legislator and society in the adjustment of the debt relief institute and related adjustments. Furthermore, based on the analysis of the descriptive part, the thesis comes to conclusions *de lege ferenda*.

The thesis therefore works in its interpretation of several research and interpretation methods, primarily subjective-historical and teleological interpretation, along with the appropriate use of systematic one. At the same time, the Law & Economics method is marginally used, in accordance with which polemics *a maiori (economics) ad minus (law)* are conducted. The mentioned methods are chiefly used to analyze individual partial amendments, possibly draft laws, the environment and conditions of their creation and the subsequent synthesis of the collected information into the text of the work. Therefore, the thesis principally uses description to describe historical development.

Klíčová slova

úpadek, insolvence, zákon o konkursu a vyrovnání, insolvenční zákon, insolvenční řízení, vyrovnání, oddlužení, dlužník, insolvenční soud, insolvenční správce, spotřebitel, vývoj oddlužení, socioekonomický determinant oddlužení, podmínky oddlužení

Keywords

bankruptcy, insolvency, bankruptcy and settlement law, insolvency law, insolvency proceedings, settlement, debt relief, debtor, insolvency court, insolvency administrator, consumer, development of debt relief, socio-economic determinants of debt relief, conditions of debt relief